

ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDEN- HUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Enonkoski - Juva - Puumala -
Rantasalmi - Savonlinna - Sulkava

Savonlinnan kaupunki
Ympäristöterveydenhuolto

SISÄLLYSLUETTELO:

OSA I

ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

1. JOHDANTO	5
2. ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ	6
2.1. Toimielin	6
2.2. Toimialue	6
2.3. Valvonnan voimavarat ja tehtävät	6
2.4. Koulutus	8
2.5. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	9
2.6. Viestintä	10
2.7. Valvonnan maksullisuus	11
2.8. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	12
2.9. Valvonnan painopisteet	12
2.10. Laatujärjestelmä	13
3. VALVONNAN TOIMIALAT	13
3.1. Lainsäädäntötausta	13
3.2. Riskinarviointi	13
3.3. Tarkastussuunnitelma 2023	14
3.4. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	14
3.5. Valvontakohteiden / -kohdetyyppien tarkastustiheydet	15
4. HÄIRIÖTILANTEISIIN VALMISTAUTUMINEN	16
5. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	16
6. VALVONTASUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN	17

OSA II

TOIMIALAKOHTAISET VALVONTASUUNNITELMAT 2023

ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

1. KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTA	19
2. VALVONTAKOHTEIDEN REKISTERÖIMINEN	19
3. TARKASTUKSET	21
4. TOIMIJOIDEN KOULUTUS JA NEUVONTA	24
5. VALVONTASUUNNITELMAN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO JA TUTKIMUS SEKÄ VALVONNAN PAINOPISTEALUEET	25
6. VALVONTATOIMENPITEET MUKAAN LUKIEN HALLINNOLLISET PAKKOKEINOT	26
7. MAKSUT	28
8. TERVEYSVAARATILANTEET JA TAKAISINVETO	28
9. VALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI ..	30

TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

1. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023 ..	40
2. SÄÄDÖSMUUTOKSET VUODELLE 2023	40
3. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTAKOHTEIDEN TARKASTUKSET	41
3.1. Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi	41
3.2. Tarkastus ja tarkastuksen sisältö	43
3.3. Tarkastukseen käytettävä aika	44
4. NÄYTTEENOTTO	44
4.1. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto / näytteiden tutkiminen	44
4.1.1. Talousvesi ja uimavesi	45

4.1.2. Muut näytteet	45
4.1.3. Valvonta näytteenoton yhteydessä.....	46
4.1.4. Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	46
4.1.5. Ulkopuolinen näytteenottaja	46
4.2. Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät.....	47
5. TERVEYDENSUOJELUN PAINOPISTEET JA VALVONTAPROJEKTIT	48
6. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTAAN KÄYTETTÄVÄ TYÖAIKA	50
7. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	51

TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA

1. TAUSTAA	60
2. TARKASTUKSEN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	62
2.1. Tarkastukseen käytettävä aika	63
2.2. Suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta	63
2.3. Tupakkalain mukaisen valvonnan maksullisuus	64
3. VALVONTAKOHTEIDEN TARKASTUSTIHEYYS JA RISKINARVIOINTI.....	64
4. NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA.....	65
5. VALVONNAN PAINOPISTEALUEET JA PROJEKTIT SUUNNITELMAKAUDELLA 2020–2024.....	65
6. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	67

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOLAIN VALVONTASUUNNITELMA

1. JOHDANTO	71
2. SUUNNITELMAN SISÄLTÖVAATIMUKSET	71
3. RESURSSITARPEEN KARTOITUS.....	71
3.1. Eläinlääkäripalvelut	72
3.2. Valvontaresurssit.....	74
3.3. Henkilöresurssit ja yhteenveto resurssien riittävydestä	76
4. SELVITYS ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUIDEN JA VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ	78
4.1. Peruseläinlääkintäpalvelut.....	78
4.2. Valvontatyö	79
4.2.1. Eläintautivalvonta	79
4.2.2. Eläinsuojeluvalvonta.....	80
4.2.3. Muu valvonta.....	82
4.2.4. Valmiuseläinlääkärijärjestelmä	82
5. MAKSUT	82
6. ELÄINLÄÄKÄREIDEN KOULUTUSSUUNNITELMA	83
7. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2023.....	83
8. SEURANTA JA RAPORTOINTI	84

OSA I
Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman
yhteinen osa 2023

1. JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä, yhdenmukaista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi sekä tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttä on muodostunut erittäin laajaksi ja samalla vaativaksi toteuttaa käytössä olevilla resursseilla. Varsinaisen valvontatyön ohella viranhaltijoiden työhön kuuluvat monet lupa-, ilmoitus-, raportointi-, suunnittelu- ja lausunnonantotehtävät sekä valitusasioiden käsittely. Lisäksi lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös elinympäristön terveellisyyden edistäminen sekä terveyshaittojen ja – vaarojen torjuminen ennakolta. Valvontasuunnitelman keskeinen tarkoitus on priorisoida ympäristöterveydenhuollon säännöllisen valvonnan tehtävät niin, että ne ovat oikeassa suhteessa voimavaroihin. Priorisoinnin keskeinen työväline on riskinarviointi.

Keskusvirastot Ruokavirasto ja Valvira ovat toimittaneet ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisille ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman päivitysohjeet valvontakaudelle 2020-2024. Tämän Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon ensimmäisen valvontasuunnitelman lähtökohtana on ollut edellisen valvontayksikön valvontasuunnitelma päivittäen suunnitelmaa niiltä osin kuin organisaatiomuutos, lainsäädäntö, keskusvirastojen ohjeistus ja alueen valvontakohteet sitä edellyttää.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan on koottu ympäristöterveydenhuollon eri toimialojen valvontasuunnitelmat eli elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun, tupakka- ja lääkelain toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat sekä suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta ja kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista. Valvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Valvontasuunnitelmassa esitetään keskusvirastojenesittämät arviot kokonaisvalvontatarpeesta, paikalliseen riskiarviointiin perustuva valvontatarve sekä paikallisesti käytettäviin resursseihin perustuva suunnitelma. Näin saadaan esille valvontayksikön resurssitarpeet, valinnat käytettävien resurssien suuntaamisesta ja mutta myös se, että suunnittelua ja toimintaa eivät ohjaa vain resurssit vaan myös paikalliset riskiperusteiset valinnat.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2023 käsitellään alueellisen ympäristöterveydenhuoltojaoston kokouksessa 13.1.2023. Hyväksytty valvontasuunnitelma toimitetaan I-S aville 31.1.2023 mennessä.

2. ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ

2.1. Toimielin

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta huolimatta ympäristöterveydenhuollon tehtävät jäivät kuntien järjestämisvastuulle, ja alueella aiemmin toimineen valvontayksikön tuli organisoitua uudelleen. Alueen kunnat sopivat ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä kuntalain (410/2015) 51 §:n tarkoittaman vastuukuntamallin pohjalta ja että Savonlinnan kaupunki toimii vastuukuntana.

Ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä ja sen mukaisista tehtävistä vastaa yhteisenä toimielimenä vastuukunnan Savonlinnan kaupungin organisaatioon kuuluva yhteinen toimielin. Tämä yhteinen toimielin, alueellinen ympäristöterveydenhuoltojaosto, on organisatorisesti rakennus- ja ympäristölautakunnan jaosto.

Jaosto toimii EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisena rekisterinpitäjänä tehtäväalueellaan. Kaupungin muilla viranomaisilla ei ole otto-oikeutta jaoston päätöksiin.

2.2. Toimialue

Itä-Savon ympäristöterveydenhuolto tuottaa seudulliset ympäristöterveydenhuollon palvelut (terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto) Savonlinnan kaupungin sekä Enonkosken, Juvan, Puumalan, Rantasalmen ja Sulkavan kuntien alueella. Yksikkö täyttää yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimukset henkilötövuosien ja organisaatiomallin mukaan.

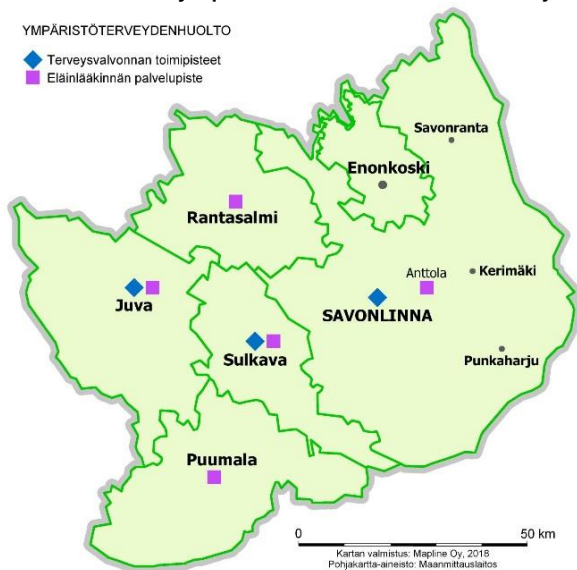
Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon toimialue on laaja ja aluetta rikkovat isot vesistöt. Aukkaita toimialueella on noin 47.500, pinta-ala on 8.295 km², josta maata on 5.647 km² ja vettä 2.648 km². Suurimpia valvontakohteita ovat alueen vesilaitokset, isoja elintarvikelaitoksia alueella on muutamia ja alkutuotantoa paljon. Seutu on vilkas kesämatkailualue suurine yleisötapahtumineen, jolloin valvontatyön eläinlääkintäpalvelujen tarve lisääntyy merkittävästi.

2.3. Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon alueella monijäseninen toimielin eli kunnan valvontaviranomainen on alueellinen ympäristöterveydenhuoltojaosto. Päivittäisen toiminnan kannalta on tarkoituksenmukaista, että toimivaltaa on siirretty edelleen terveysvalvonnan johtajalle, eläinlääkäreille ja terveystarkastajille. Toimivallan siirto monijäsenisen toimielimen alaiselle viranhaltijalle antaa oikeuden ja velvollisuuden mm. tehdä tarkastuksia, ottaa näytteitä, antaa opastusta ja ohjausta sekä tehdä tarvittavat päätökset. Toimivallan siirto ei kuitenkaan anna viranhaltijalle valtuuksia käyttää pakkokeinoista esim. uhkasakkoa tai laajamittaista teettämistä. Organisaatiomuutoksesta johtuen toimivallan siirto on kesken ja tulee päätöksentekoon jaostossa 20.1.2023.

Ympäristöterveydenhuollossa on vuoden 2023 alussa terveystarkastajan, kymmenen kunnaneläinlääkäriä ja kahden valvontaeläinlääkäriä virat sekä kahden klinikkaeläinavustajan toimet. Virat ovat täytetty, tosin yksi kunnaneläinlääkäri virka on toistaiseksi osoitettu valvontaeläinlääkärille. Lisäksi yksikössä työskentelee kolme praktikkoeläinlääkärinä 50-90%:n työsuhteilla paikkaamassa vakituudessa viroissa olevien kunnaneläinlääkäreiden poissaoloja. Kahdella eläinlääkärillä on lisäksi oppisopimuksella kaksi eläintenhoitajaa opiskelemassa klinikkaeläinlääkäreiksi.

Ympäristöterveydenhuollon toimipisteet on esitetty kuvassa 1. Valvontaeläinlääkäreiden työpisteet ovat Kerimäellä ja Juvalla.

Kuva 1. Toimipisteet kartalla

Terveystarkastuksessa on henkilöstö jaettu kahteen eri tiimiin; terveydensuojelu ja elintarvikevalvonta. Tiimit vetäjinään vastaavat osaltaan tavoitteista sekä kehittävät toimintoja edelleen. Tiimityö on alkanut ja vuoden 2018 alusta ja sillä pyritään tehostamaan toimintoja henkilöstöresurssien vähentyessä ja tehtävien vaativuuden kasvaessa. Taulukossa 1. on esitetty henkilöstön erikoistumisalat.

Taulukko 1. Terveystarkastuksen henkilöstö ja erikoistuminen 2023 alussa

Nimi	Virkanimike	Erikoistuminen / vastualue
Käpyaho Anu	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Merinen Mika	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Munck Tiina	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Partanen Hanne	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Rouvinen Toni	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Silvennoinen Mervi	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Toropainen Elisa	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta

Eläinlääkintähuollossa alue on jaettu kahteen alueeseen; itä ja länsi, jotka toimivat myös omina päivystyspiireinään. Kiireisissä tapauksissa apua annetaan myös toiselle alueelle. Valvontaeläinlääkärit toimivat koko alueella ja lisäksi aiemmin oli solmittu yhteistyösopimukset Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden ja Keski-Savon ympäristötoimen kanssa. Sopimusten päivitys on nyt organisaatiomuutoksen seurauksena syytä tarkastella ja pohtia uusiksi.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on yleisesti huomioitu, että vain osa työstä voi olla suunnitelmallista valvontaa. Suunnittelematonta työaika tulee varata mm. neuvontaan, asiakaspalveluun, laadun hallintaan, suunnitelmiin, raportointiin, lausuntoihin, hallintoon, koulutukseen, viestintään sekä henkilöstön oman pätevyyden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lisäksi työaika tulee varata mahdollisten epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiseen sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn. Taulukkoon 2 on kerätty voimavarojen jakautuminen valvottaville toimialoille alueen työtarve huomioiden. Eläinlääkinnän voimavarojen jakautuminen on esitetty toimialakohtaisessa osiossa kpl 3.3.

Taulukko 2. Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta eri toimialoille

	Valvontaan käytettävä aika kokonaisuudessa htpv	Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävä aika htpv
Elintarvikevalvonta	825 (37 %)	413 (47 %)
Terveysturvallisuuden valvonta	640 (28 %)	170 (19 %)
Tupakkavalvonta	114 (5 %)	45 (5 %)
Eläinten terveys ja hyvinvointi	220 (10 %)	220 (25 %)
Eläinsuojeluvalvonta	440 (20 %)	40 (4 %)
Yhteensä	2236 (= 10,2 htv)	888 (= 4,0 htv)

Lisäksi on huomioitavaa, että organisaatiomuutoksen myötä tullut muutostyö on vienyt ja tulee viemään tulevaisuudessakin resursseja.

2.4. Koulutus

Henkilöstön kouluttamisella on keskeinen merkitys henkilöstön pätevyyden ylläpitämiseksi sekä riittävän ammattitaitoisen asiakaspalvelun ja valvontatyön takaamiseksi. Koulutuksen tavoitteena on keskeisten lainsäädäntöjen tunteminen ja soveltaminen sekä henkilökohtaisen tieto-aidon kehittäminen. Lisäksi viranomaistyössä tarvitaan hyvää suomen kieltä, vuorovaikutustaitoja ja tietotekniikkaosaamista.

Henkilöstön koulutuksen painopisteet ja laajuus suunnitellaan henkilöstön erikoistumista mukaillen. Vuositasolla yksikköön laaditaan suuntaa antava koulutussuunnitelma, mikä tarkentuu sitä mukaa, kun koulutusten sisällöt ja ajankohdat tarkentuvat. Koulutussuunnitelma löytyy yksiköiden koulutuskansioista. Koulutussuunnitelman ulkopuolelta lisäksi tulevat vuoden aikana järjestettävät erikoiskoulutukset, joista koulutussuunnitelmaa laadittaessa ei ole vielä tietoa.

Valtakunnallisten suositusten mukaan hyvä koulutustavoite on keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnohjauspäiviin osallistumista, malliasiakirjoihin perehtymistä tai muuta suunnitelmallista pätevyyden ylläpitoa.

Koulutukset kirjautuvat viranhaltijoittain henkilöstöhallinnon OSS-ohjelmaan. Koulutuksessa käynyt henkilö huolehtii tiedon jakamisesta yksikössä sisäisesti sovitun käytännön mukaisesti.

2.5. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

VATI

Ympäristöterveydenhuollossa on vuoden 2019 aikana siirrytty käyttämään valtakunnallista ja kaikkia Suomen valvontayksiköitä koskevaa VATI tiedonhallintajärjestelmää. Käyttöönotto ei ole ollut helppoa ja nyt organisaatiomuutoksen yhteydessä on varauduttava siihen, että tietojärjestelmätyö vaikeuttaa osaltaan valvontayksiköiden toimintaa. VATIa on kuitenkin suunniteltu valvonnan kannalta olennaisen tärkeäksi työvälineeksi ja sen kehittämistyö jatkuu. Tietojärjestelmä vaikuttaa merkittävästi valvontaviranomaisten toimintaympäristöön, sillä mahdolliset vikatilanteet ja kehittämistyö voivat viedä aikaa lainsäädännön toimeenpanolta ja valvonnalta. Tämä tulee valvontasuunnitelmia arvioivien viranomaisten asianmukaisesti huomioida valvontasuunnitelmien toteutumista arvioidessaan.

Eläinsuojeluvalvonnan valtakunnallinen tiedonhallintaohjelman kehitystyö on laitettu vireille vuoden 2019 aikana. Käyttöönotosta ei ole tarkempaa tietoa.

Ympäristöterveydenhuollon muut tietojärjestelmät

Viranhaltijapäätökset ja kokousasiat valmistellaan Savonlinnan kaupungin ohjeistuksen mukaisesti Dynasty-ohjelmalla.

Valvonnan viranomaisextranetit eli Ruokaviraston Pikantti ja Valviran extranet ovat vain viranomaisille suunnattuja, suljettuja verkkopalveluja, jotka tehostavat keskusviranomaisten ja kuntakentän välistä viestintää. Näillä foorumeilla jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten.

Eläinlääkärien käytössä on yleisesti Provet -eläinlääkintäohjelma, joka sisältää asiakasrekisterin ja lääkekirjanpidon. Eläinlääkäreillä on yhteys Savonlinnan tietoverkkoon, Santraan ja yhteiselle verkkoasemalle.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi) on valtakunnallinen hallinnon alan perusjärjestelmä, jonka ensimmäiset osat on otettu Evirassa ja AVI:ssa käyttöön vuonna 2014. Elvi otetaan valvontayksikössä käyttöön sitten kun ohjelma tulee kuntien käyttöön (piti tulla jo 2015). Elvissä on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, eläintautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV, CAE, Scrapie), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset.

TRACES (Trade Control and Expert System) -järjestelmää käyttävät valvontaeläinlääkärit sekä kaupungin- ja kunnaneläinlääkärit. TRACES on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa) sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat ter-

veystodistukset. TRACES- järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Käyttöoikeuksia on 2.4.2014 alkaen voitu myöntää myös kunnaneläinlääkäreille.

Eläintenpitäjärekisteri on Ruokaviraston ylläpitämä eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Valvontaeläinlääkäreillä ja terveystarkastajien johtajalla on selausoikeudet eläintenpitäjärekisteriin, mutta oikeudet voidaan myöntää tarvittaessa myös terveystarkastajille. Valvontaeläinlääkärillä ja yhdellä kunnaneläinlääkärillä on päivitysoikeus eläinpitäjärekisteriin haaskaruokintapaikkojen osalta.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat ovat valvontaeläinlääkärien käytettävissä Kartturissa.

Naseva ja Sikava- tietojärjestelmiä käyttävät terveydenhuoltokäyntejä tekevät eläinlääkärit. Eläintenpitokielto rekisterin tietoihin on pääsy terveystarkastajien johtajalla, valvontaeläinlääkäreillä, kunnaneläinlääkäreillä ja ko. valvontaa suorittavilla terveystarkastajilla.

2.6. Viestintä

Viestinnässä tullaan noudattamaan Savonlinnan kaupungin hyväksymiä viestinnän linjauksia ja vastuita. Organisaatiomuutoksesta johtuen tarkempi viestintästrategia ja -ohjelma on toistaiseksi tarkentumatta, mutta työn alla.

Yleisesti viestinnän tarkoituksena on kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja varmistamalla erityis- ja poikkeustilanteissa aktiivisella tiedottamisella toimijoiden ja kuluttajien turvallisuus. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittaja, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Kansalaisviestintä, eri kohderyhmien opastukset ja ohjaukset sekä elinkeinonharjoittajille viestintä tehdään terveystarkastajien ja eläinlääkinnän yksiköissä henkilöstön erikoistumisen mukaisesti. Viestintä toisille viranomaisille tapahtuu myös erikoistumisen mukaisesti. Tavoitteelliset viestintävälineet ovat pääasiassa Twitter ja Facebook.

Ympäristöterveydenhuoltojaoston esityslistat ja pöytäkirjat ovat luettavissa Savonlinnan kaupungin verkkosivuilta. Esityslistat ovat nähtävissä neljä päivää ennen kokousta ja pöytäkirjat kokouspäivänä. Esimerkiksi valvontasuunnitelma liitteineen löytyy sieltä samoin kuin yksikössä toteutettujen projektien yhteenvedot. Lisäksi esityslistoista tiedotetaan lehdistölle julkaisun jälkeen. Projekteista ja lainsäädännön muutoksista laaditaan tarvittaessa lehdistötiedotteita.

Ympäristöterveydenhuollon omille internet-sivuille on tarkoitus päivittää ajankohtaisia asioita, erilaisia kaavakkeita ja ohjeita. Tällöin kaikki asiakasryhmät saisivat ajantasaiset tiedot sieltä. Myös asiakaspalautteen saaminen mahdollistunee paremmin Internet-sivuston kautta.

Viestintä terveysvaaratilanteissa, erityistilanteissa ja kriiseissä tapahtuu valmiussuunnitelman viestintäosion mukaisesti sekä mm. vesilaitosten omien häiriötilannesuunnitelmien mukaisesti. Viestinnän vastuu häiriö- ja poikkeustilanteissa jakaantuu erikoistumisen mukaisesti. Kriisitilanteissa myös Savonlinnan kaupungin kriisiviestintäohjetta voidaan hyödyntää. Epidemiaselvitystyöryhmien kokoonpano tulee päivitykseen 20.1.2023 jaoston kokouksessa.

2.7. Valvonnan maksullisuus

Valvonnan maksullisuudella pyritään tehostamaan lainsäädännön edellyttämää valvontaa sekä turvaamaan ympäristöterveydenhuollon voimavaroja. Tämän vuoksi on tärkeää, että maksutulot kohdennetaan valvonnasta vastaavalle yksikölle.

Suunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta peritään toimijoilta ympäristöterveydenhuoltojaoston hyväksymän taksan mukainen maksu, asia tulee käsittelyyn 20.1.2023. Maksuista saadut tulot käytetään ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon turvaamiseen sekä osin myös kehittämiseen. Hyväksytyt maksutaksa tulee esille terveysvalvonnan www-sivuille.

Valvontamaksut perustuvat tuntihintaan, joka on aina sama, riippumatta siitä, kuka viranhaltija tarkastuksen tekee. Tarkastusmaksuun kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Kuntaliiton yleiskirjeen ohjeistuksen mukaisesti matkakustannukset on sisällytetty jaettavaan yleiskustannuksiin, jolloin ne tulevat mukaan tuntihintaan, eikä matkalaskua kohdenneta suoraan toiminnanharjoittajalle. Valvontamaksut ovat määriteltä siis siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset.

Keskusvirastoilla on velvollisuus korvata kunnille sellainen työ, joka liittyy keskusvirastojen pyytämiin tehtäviin ja jotka eivät lain mukaan kuulu kunnalle (esim. vierasainevalvonta).

Itä-Savon eläinlääkintähuolto perii eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) tarkoitettua klinikkamaksua hyväksytyin taksan mukaisesti eläinlääkäreiden vastaanotoilla hoidettavien potilaiden omistajilta tai haltijoilta. Maksun perii vastaanotolla työskentelevä eläinlääkäri, joka tilittää maksut edelleen vastuukunnalle.

Vuoden 2022 alusta uutena maksuasiana tuli elintarvike- ja terveydensuojelulakiin perustuva valvonnan perusmaksu. Perusmaksu on valvontakohdekohtainen, se peritään lähes kaikilta suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta ja on suuruudeltaan 150 euroa vuodessa.

Saadut tulot on tarkoituksenmukaista kohdentaa ympäristöterveydenhuollon kehittämiseen ja toiminnan turvaamiseen:

- projektien rahoitus ml. projektityöntekijät
- opiskelijoiden opinnäytetyöt
- laatutyö
- toiminnan yleinen kehittäminen
- lisävastuista ja -tehtävistä maksettavat korvaukset
- lisäresurssit

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä on syytä arvioida myös valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista ympäristöterveydenhuollolle.

2.8. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Näytteenottosuunnitelman mukaiset näytteet tutkitaan pääsääntöisesti Ruokaviraston hyväksymissä laboratorioissa. Sopimuslaboratoriona toimii 2023 alussa:

- Vesinäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy ja Metropolilab Oy
- Elintarvikenäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy.
- Sisäilman mikrobinäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy.

Sopimuslaboratorioissa teetetään valtaosa viranomaisen tarvitsemista analyseista (omavalvonta, käyttötarkkailu ja toiminnanharjoittajan maksamat viranomaisnäytteet).

Näytteiden ottamisesta vastaa pääsääntöisesti ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat. Lisäksi etenkin talousvesinäytteissä hyödynnetään sertifioitua ulkopuolista hyväksyttyä näytteenottajaa.

Laboratoriopalveluiden hankinnassa on huomioitu myös mahdollisten epidemiatilanteiden selvittämiseksi otettavien näytteiden toimittaminen ja tutkiminen virka-ajan ulkopuolella.

2.9. Valvonnan painopisteet

Valvontasuunnitelman yhteiseen osioon kirjataan valvonnan painopisteinä ne, jotka on tarkoitus ottaa huomioon koko ympäristöterveydenhuollon valvonnassa. Yhteiset painopisteet ovat:

- häiriötilanteisiin varautuminen
- laatu järjestelmä ja itsearviointi
- valvontasuunnitelmien seuranta

Valvontaprojektit ja -hankkeet ovat usein keskusvirastojen, avien tai yksikön itsensä valitsemien painopisteiden mukaista toimintaa, jossa selvitetään valvontakohteen nykytilanne tai valvontatarve ja jonka avulla valvontaa voidaan toteuttaa koordinoitusti ja tehokkaasti.

Ympäristöterveydenhuollon vuosittaiset painopisteet ja projektit esitellään tarkemmin toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

2.10. Laatu järjestelmä

Organisaatiomuutoksen myötä laadunhallinta muuttui, kun aiemmin käytetty SHQS -laatuohjelma poistui käytöstä. Ympäristöterveydenhuollossa selvitetään vuoden 2023 aikana mahdollisuutta hyödyntää esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon Laatunet -laadunhallintajärjestelmää.

3. VALVONNAN TOIMIALAT

3.1. Lainsäädäntötausta

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat, joista säädetään ympäristöterveydenhuollon laissa: terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) 3 §:n mukaan kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään:

- 1) tarkastuksen sisältö;
- 2) valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheys;
- 3) tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika;
- 4) kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen; sekä
- 5) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Toimialakohtainen valvonta esitellään kunkin toimialan omassa valvontasuunnitelmassa. Tähän suunnitelmaan on koottu valvontayksikön alueella erityisesti suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit.

3.2. Riskinarviointi

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy kohdekohtaisen ja/tai keskusviranomaisen tekemän riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa on valvontakohteiden riskinarviointia käsitelty tarkemmin. Riskinarviointi ja luokitus ovat jokaisella toimialueella erilaisia. Riskinarvioinnin lähtökohdista on mm.:

- toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta, käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen jne.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto jne.)

- altistavan tekijän vaarallisuus ja toteutumisen todennäköisyys (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuvien ihmisten määrä ja käyttäjäryhmät (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)
- altistuksen kesto ja / tai toistuvuus (vakituinen ja tilapäinen oleskelu)
- valvonnan vaikuttavuus

Riskinarvioinnissa pyritään järjestelmällisesti tunnistamaan valvontakohteen vaarat ja terveyshaitat sekä arvioimaan niiden merkitys. Riskinarvioinnin lähtökohdiana ovat toimialakohtaiset ohjeet valvontakohdetyypeittäin. Valvontakohdekohtaiseen riskinarviointiin vaikuttaa esimerkiksi hyvin toimiva omavalvonta tai muu vastaava laadunvalvonta tai käyttötarkkailu sekä hyvä turvallisuuskulttuuri ja turvallisuusjohtaminen jotka pienentävät riskiä. Toisaalta toimijan laiminlyönnit, tapahtuneet onnettomuudet tai toistuvat toimintaa koskevat ilmoitukset voivat olla perusteena tarkastustiheyden lisäämiselle.

3.3. Tarkastussuunnitelma 2023

Resursseista johtuen valvontaa kohdennetaan pääasiassa paikalliseen riskinarviointiin ja toissijaisesti valtakunnalliseen valvontaohjelmaan perustuen. Terveydensuojelu-, elintarvike- ja tupakkaosioista vastanneet viranhaltijat ovat yhteistyössä muiden viranhaltijoiden kanssa suunnitelleet painopistealueille valvontahankkeina toteutettavia tarkastuksia ja näytteenottoa, joita toteutetaan yhtenevästi kaikissa yhteistoiminta-alueen kunnissa. Kohdetyypeittäin suunnitellut valvontahankkeet perustuvat yhteistoiminta-alueella tehtyyn kohdekohtaiseen riskinarviointiin ja käytössä oleviin resursseihin. Valvontahankkeille on nimetty vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on huolehtia hankkeen käytännön yksityiskohtien yhteensovittamisesta. Vastuuhenkilöt huolehtivat yhteenvedon laatimisesta. Valvontahankkeista pyritään laatimaan yhteenveto myös tiedotusvälineille. Näin tehdään valvontaa ja valvonnan tuloksena saatua tietoa tunnetuksi kuntalaisille, päättäjille ja toimijoille.

Tavoitteena on, että valvonta toteutuu mahdollisimman yhtenevästi kaikissa Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kunnissa. Mikäli resurssit eivät riitä jonkin valvontahankkeen toteutukseen suunnitelman mukaisesti, viranhaltijat päättävät hankkeen ajoituksen muuttamisesta tai hankkeesta luopumisesta.

3.4. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitetäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Valvontasuunnitelmaan kirjatut tarkastukset ovat ympäristöterveydenhuollon säännöllistä tarkastustoimintaa. Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin kirjaan tarkastukset joko valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien mukaan.

Tarkastusaikaan kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastus ja tarkastuskertomuksen laatiminen. Pääsääntöisesti yhteen tarkastukseen käytettävä aika on vähintään kaksi tuntia. Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Tarkastuksen lakiperusteet on käytävä ilmi sekä valvontasuunnitelmassa että tarkastuskertomuksessa. Tarkastus voi olla myös useamman lain perusteella tehtävä tarkastus silloin, kun tarkastettaviin asiakokonaisuuksiin pystytään perehtymään riittävästi. Tarkastusten tarkempi määrittely selostetaan kunkin toimialakohtaisen suunnitelman yhteydessä. Lisäksi kukin suunnitelma sisältää yksityiskohtaisesti toimialoittain tarkastuksen sisällön ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan. Eri valvontakohdetyyppien tarkastusten sisältö määräytyy lainsäädännön vaatimuksiin, keskusvirastojen ohjeisiin ja terveysvalvonnan laatujärjestelmään.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat. Tarkastuskertomus toimitetaan tiedoksi asianosaisille.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tehdään paljon ennalta suunnittelemattomia tarkastuksia, joita ovat esimerkiksi ilmoitusten perusteella tehtävät tarkastukset, erityistilanteisiin liittyvät tarkastukset ja uusien kohteiden ennakkotarkastukset. Näiden tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika ovat suunnitelmallisten tarkastusten kanssa samanlaisia.

3.5. Valvontakohteiden / -kohdetyyppien tarkastustiheydet

Toimialakohtaiset valvontakohdetyyppien keskimääräiset tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävät ajat on esitetty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa taulukoituna. Tarkastustiheydet on määritelty kohdetyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella, joita tullaan tarkentamaan kohdekohtaisen riskinarvioinnin tarkentumisen myötä. Riskinarvioinnin lähtökohtana on valvontakohteiden lukumäärien tieto ja kohteiden tuntemus. Näiden perusteella määräytyy valvontatarve. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa käsitellään tarkemmin tarkastustiheyksiä ja tarkastusaikoja. Kaikilla valvontakohteilla ei ole ilmoitus- tai hyväksymismenettelyä, joten näiden kohteiden kartoittamiseen tulee varata aikaa.

Niille valvontakohteille, joille riskinarviointia ei ole tehty, määräytyy valvontakohdekohtainen tarkastustiheys keskusviranomaisten määrittelemien tarkastustiheyksien mukaisesti.

Valvontakohteiden valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Tarkastukset laskutetaan vasta kun ne on tehty. Vuosittaiset valvontamaksut laskutetaan erikseen sovittun aikataulun mukaisesti.

Uudet valvontakohteet tulevat ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä suunnitelmallisen valvonnan piiriin, joten kohteeseen tehtävät tarkastukset ovat suunnitelmallisia tarkastuksia ja niistä peritään hyväksytyin taksan mukainen tarkastusmaksu.

4. HÄIRIÖTILANTEISIIN VALMISTAUTUMINEN

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon alueelle on laadittu yhteinen terveydensuojelulain (763/1994) 8 §:n ja elintarvikelain (297/2021) 46 §:n mukainen häiriötilannesuunnitelma, jossa on otettu huomioon mm. elintarvike- ja talousvesiepidemioihin liittyvien häiriötilanteiden selvittäminen sekä eläinperäiset poikkeustilanteet. Viimeisin erillisenä dokumenttina oleva suunnitelma on laadittu vielä edellisen organisaation eli Itä-Savon sairaanhoitopiiriin valmiussuunnitelmaan yhteneväksi ja viimeisin päivitys on vuodelta 2022. Organisaatiomuutoksesta johtuen häiriötilannesuunnitelma on tarpeen päivittää vuoden 2023 alkupuoliskolla ja liittää se soveltuvien osin alueen kuntien valmius- ja varautumissuunnitelmiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti kuntiin on nimetty työryhmät, joiden tehtävänä on ruokamyrkytysten sekä elintarvike- ja juomavesiepidemioiden selvittäminen. Työryhmä voi olla myös useamman kunnan yhteinen, jos se katsotaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Työryhmän kokoonpano tarkastetaan vuosittain ja päivitetään henkilöstömuutosten yhteydessä. Työryhmä tullaan päivittämään seuraavan kerran 20.1.2023.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuolto on varautunut talousarviossaan elintarvike- ja juomavesiepidemioiden sekä muiden vaaratilanteiden selvitystyöstä mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

5. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain ympäristöterveydenhuoltojaostossa. Arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämiseen, valvonnan toimivuuden varmistamiseen ja uusien suunnitelmien laatimiseen. Taulukossa 3 on esitetty esimerkinomaisesti mahdollisesti arvioitavia asioita.

Taulukko 3. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none">• kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus• tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle

Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä suhteessa suunnitelmaan • näytteiden määrä
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Arviointi- ja ohjauskäynnit	<ul style="list-style-type: none"> • havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA -järjestelmien avulla. Toimivaltaisessa toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle.

6. VALVONTASUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Keskusvirastojen nykyinen valvontasuunnitelmakausi on laadittu vuosille 2020-2024. Tapahtuneen organisaatiomuutoksen johdosta tämä on nyt nykymuotoisen Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon ensimmäinen valvontasuunnitelma. Organisaatiomuutos ei aiheuttanut muutoksia toiminta-alueeseen, valvontakohteisiin tai henkilöstöön ja sen takia tämän valvontasuunnitelman runkona on käytetty aiempaa vuoden 2022 valvontasuunnitelmaa. Organisaatiomuutoksen kaikkia muutoksia ja uudistuksia ei ole pystytty huomioimaan tässä valvontasuunnitelmassa, ja valvontasuunnitelma vaatiikin tulevaisuudessa päivitystä sekä täsmennyksiä. Päivitetty suunnitelma vuodelle 2024 tullaan hyväksymään ympäristöterveydenhuoltojaostossa vielä vuoden 2023 loppuun mennessä.

OSA II

Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat

ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDEN- HUOLLON ELINTARVIKEVALVONTA- SUUNNITELMA VUODELLE 2023

1. KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTA

Kunnan on huolehdittava alueellaan elintarvikevalvonnasta siten kun Elintarvikelaissa (297/2021) säädetään. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai monijäseninen toimielin (kunnan valvontaviranomainen), joka voi siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle myös elintarvikelain 55–59 ja 67 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta.

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Lainsäädännössä asetetut päämäärät on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu, varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda harhaan, suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta ja varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyys. Lisäksi lainsäädännön tavoite on turvata korkealaatuinen elintarvikevalvonta ja osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Lisäksi kunta tekee aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit, neuvoo elintarvikealan toimijoita ja kuluttajia sekä tiedottaa elintarvikelain soveltamisalaan kuuluvista asioista, avustaa valtion viranomaisia korvausta vastaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa ja julkaisee suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla.

2. VALVONTAKOHTTEIDEN REKISTERÖIMINEN

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista.

Olennaisella muutoksella tarkoitetaan rakenteellisia tai toiminnallisia muutoksia. Rakenteellisena muutoksena voidaan pitää esim. elintarvikehuoneiston tai laitoksen laajentamista. Toiminnallisena muutoksena voidaan pitää toiminnan luonteen muutosta siten, että muutoksella on vaikutusta elintarviketurvallisuusriskeihin. Esimerkiksi, kun asiakaspaikkamäärä ja valmistettava tai tarjottava annosmäärä nousee merkittävästi tai kun toiminta muuten muuttuu riskialttiimmaksi. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitus koskee myös niitä ns. virtuaalielintarvikehuoneistoja, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten.

Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Kaikki tiedot kirjataan valtakunnalliseen VATI -tietojärjestelmään. Vati on ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä.

Vatissa ylläpidetään asiakas- ja kohdetietoja sekä suoritetaan valvontatapahtumia elintarvike-, terveydensuojelu- tupakka- ja lääkelakia soveltavalle toiminnalle. Vati-tietojärjestelmä tarjoaa niin suunnitelman mukaiset tarkastusmäärät kohteelle, kuin myös ohjeelliset tarkastusajankohdatkin. Järjestelmän kehitys on edelleen kesken.

Kohdetta pääasiallisesti valvova tarkastaja (ns. vastuuvälvo) suorittaa elintarvikehuoneistoilmoituksen perusteella toimipaikan toiminnan alustavan riskinarvioinnin, laatii toimijalle todistuksen kuulumisesta elintarvikevalvonnan piiriin ja syöttää toimipaikan, toimijan ja toiminnan tiedot Vati – tietojärjestelmään. Vati – tietojärjestelmästä tiedot siirretään valtakunnalliseen, keskitettyyn tietojärjestelmään. Riskinarvioinnin mukaan ensimmäinen tarkastus tehdään yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Ensimmäisellä tarkastuksella varmistutaan, että elintarvikehuoneiston tilat, laitteet ja toiminta soveltuvat ilmoitettuun toimintaan.

Ilmoituksen käsittelystä annettavaan todistukseen voidaan sisällyttää muun muassa toiminnan luonnetta ja laajuutta kuvaavia tietoja, kuten asiakaspaikkamäärä, valmistettavat ja tarjottavat annosmäärät, pinta-ala sekä toimintaa koskevat mahdolliset rajoitukset, jotka etukäteen tiedetään. Todistukseen kirjataan myös lainsäädännön mahdollistamat joustot. Viranhaltijapäätökset ja annetut todistukset tallennetaan Vati-järjestelmään.

Toimija voi tehdä ilmoituksen joko paperisena tai sähköisesti Suomi.fi palvelun Ilppa-järjestelmän kautta. Ilppa-palvelu on yhteydessä suoraan Vati-järjestelmään ja sähköiset Ilppa-palvelun kautta tulleet ilmoitukset näkyvät tarkastajille heti.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomainen ratkaisee asian 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Hyväksytyyn elintarvikehuoneistoon tehtävä ensimmäinen tarkastus on hyväksymistarkastus sen toteamiseksi, että elintarvikehuoneiston tilat ja rakenteet vastaavat hyväksymishakemuksessa esitettyjä seikkoja ja että huoneisto soveltuu haettuun toimintaan. Hyväksymisestä tehdään päätös Dynasty-järjestelmällä. Valvontaviranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja terveysvaaran ehkäisemiseksi. Toiminnan hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa saa aloittaa, jos se täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja huoneisto on hyväksytty.

Hakemukset ja ilmoitukset arkistoidaan omassa arkistointikaapissa. Alkuperäiset viranhaltijapäätökset säilytetään yhteen kerättynä jaoston kansiossa.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollossa käytetään Ruokaviraston laatimiin malleihin perustuvia asiakirjoja elintarvikehuoneiston ilmoitusmenettelyssä, toimijoille annettavassa todistuksessa sekä elintarvikehuoneiston hyväksymismenettelyssä. Käytettävät asiakirjapohjat löytyvät terveysturvallisuuden yhteiseltä verkkoasemalta (Y-aseman Laatu-kansio) sekä internet-sivuilta. Kohteiden alustava riskinarviointi tehdään Ruokaviraston ohjeen 1028/04.02.00.01/..., ”Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” avulla. Elintarvikehuoneiston hyväksyminen tehdään Ruokaviraston elintarvikehuoneiston hyväksymisohjeen mukaan. Päätöspohjat ovat valmiina viranhaltijoittain Dynasty-järjestelmässä. Valvontakohteet perustetaan VATIn käyttöohjeen mukaisesti. Uusin versio ohjeesta löytyy Pikantista (ympäristöterveydenhuollon extranet) ja ohje päivittyy tarvittaessa. Elintarvikealan toimijat ja alkutuottajat tekevät ilmoitukset Savonlinnan seudun ympäristöterveydenhuollossa lomakepohjilla tai ILPPA-järjestelmän kautta. Lomakkeet on laadittu Pikantista löytyvien malliasiakirjojen pohjalta (malliasiakirjat ilmoitusten ja hakemusten laatimisesta sekä hyväksymispäätöksestä). Lomakkeita tullaan päivittämään.

3. TARKASTUKSET

Elintarvikevalvonnan kohteiden tarkastussuunnitelma on laadittu vuodelle 2023. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Liitteenä 1. on kohdetyyppikohtainen tarkastussuunnitelma, missä on esitetty Ruokaviraston 1028/04.02.00.01/..., ”Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” perustuvan riskiarvioinnin mukainen tarkastusmäärä sekä paikalliseen, kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuva tarkastusmäärä. Ohjeesta poiketen kausiluontoisesti toimivien ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen (lähinnä tarjoilupaikat) tarkastustiheyttä ei pääsääntöisesti vähennetä. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon valvonta-alueella on paljon kausiluontoisia ja jopa alle kolme kuukautta vuodessa toimivia kesäravintoloita, joissa valmistettavat annosmäärät moninkertaistuvat heinäkuussa. Vallitsevien olosuhteiden vuoksi tarkastus kerran vuodessa katsotaan tarpeelliseksi. Jokaisella viranhaltijalla on vastuukohteistaan tarkempi Excel-pohjainen kohdekohtainen kuukausitasolla oleva tarkastussuunnitelma. Tämä tarkastussuunnitelma päivitetään vuosittain.

Alueemme suuret yleisötilaisuudet etenkin kesäisin mm. Sulkavan Suursoudut, Pyhän Olavin Päivä ja Puumalan Siltakemmakat sekä liikkuvat elintarvikehuoneistot edellyttävät riittävää resurssien varaamista valvontaan. Lisäksi vuosittain Savonlinnan Olavinlinnassa järjestettävät Savonlinnan oopperajuhlat lisäävät valvonnan tarvetta kaupunkialueella, koska ihmismäärä moninkertaistuu heinäkuun ajaksi.

Valvontakohteen toiminnan luonne, laajuus sekä valvontahistoria muodostavat lähtökohdan sille, kuinka merkittävä riski toimintaan liittyy ja tähän perustuen arvioidaan elintarvikehuoneiston valvontatarve. Kun elintarviketurvallisuuteen vaikuttavat riskit kasvavat, kasvaa myös valvonnan tarve. Mitä monimutkaisemmat ja laajemmasta toiminnasta on kyse, sen enemmän on valvottavaa ja sitä

tiheämmin tarkastuksia tehdään. Tarkoituksena on varmistaa lainsäädännön vaatimusten noudattaminen sekä oikeiden ja riittävien riskinhallintakeinojen käyttäminen.

Toiminnan luonteeseen ja riskiin vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät mm. käsitelläänkö raakoja vai kypsiä tuotteita, pakkaamattomia vai pakattuja elintarvikkeita, edellytetäänkö lämpötilahallintaa, valmistetaaneko herkille kuluttajaryhmille, sisältääkö elintarvike mahdollisesti vierasaineita jne.

Vaaran suuruuteen vaikuttaa olennaisesti toiminnan laajuus. Vaikutusalueen lisäksi on tarpeellista arvioida mm. asiakaspaikkamääriä, annosmääriä ja käsiteltävien elintarvikkeiden määriä.

Vaarojen toteutumisen todennäköisyys on pienempi, mikäli elintarvikehuoneisto- ja toimijakohtainen valvontahistoria osoittavat, että toimija noudattaa säädöksiä ja valvontaviranomaisen ohjeita sekä toimijalla on toimintaansa nähdessä riittävä ja toimiva omavalvontajärjestelmä. Suunnitelmallista tarkastustiheyttä voidaan laskea 50 % jos lähtökohtainen tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja kuusi edellistä Oiva-arviointitulosta ovat oivallisia (A). Hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin tehdään vähintään 1 tarkastus vuodessa.

Jos elintarvikehuoneistossa on useamman riskitason toimintaa, toimitaan pääsääntöisesti sen mukaan mikä johtaa suurempaan valvontatarpeeseen (vrt. suuririskinen mutta vähäinen toiminta vs. pieniriskinen mutta laaja toiminta).

Valvontaa suoritetaan pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, eli se on yllätyksellistä. Tarkastuksista voidaan ilmoittaa ennakolta, jos sille on erityinen syy. Tällöin kuitenkin varmistetaan, että ilmoittaminen ei vaaranna tarkastuksen toteuttamista. Ilmoittamismenettelystä päätetään arvioimalla muun muassa sitä, onko kohteen edustajan läsnäolo välttämätöntä tarkastustilanteessa tai pitääkö näytteenotto kohdistaa johonkin tiettyyn tuotantovaiheeseen.

Tarkastettavien asioiden valinnassa otetaan huomioon kohteen toiminnan luonne ja valvontahistoria mahdollisuuksien mukaan. Kaikki valvontalomakkeilla esitetyt asiat kohteen toimintaan soveltuvien osien tulisi tarkastaa vähintään kerran kolmen vuoden aikana. Ennen tarkastusta valitaan tarkastettavat kokonaisuudet. Joitakin asiakokonaisuuksia ja/tai asioita tulee riskiperusteisesti valvoa useammin kuin kerran kolmen vuoden aikana, koska niiden tila voi muuttua nopeasti ja epäkohdat niissä vaikuttavat välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen. Tällaisia asioita ovat mm. tilojen riittävyys ja kuntoon, puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja ristikontaminaatioon liittyvät asiat. Tarkastus voidaan tehdä myös otosmaisesti, esim. tarkastetaan tilojen puhtaus vain niiden tilojen osalta, joissa on elintarvikkeiden käsittelyä tai tarkastetaan vain tiettyjen tuotteiden pakkausmerkinnät. Useammin valvottavaksi valitaan asioita, jotka kyseisessä elintarvikehuoneistossa todennäköisimmin voisivat vaarantaa elintarviketurvallisuuden tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Tarkastuksen sisältöön vaikuttaa myös vuosittain valittavat valvonnan painopistealueet. Painopistealueiden valintaan vaikuttavat mm. edellisen vuoden tarkastushavainnot. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi. Tarkastukset voivat olla myös yhteistarkastuksia, joissa useiden eri viranomaisten edustajat suorittavat samalla tarkastuskäynnillä valvontakohteessa tarkastuksensa samanaikaisesti esim. suuret yleisötilaisuudet, ulkomyynti tai uudet elintarvikehuoneistot. Lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastuksella voi tarkastaja tehdä samalla kertaa tupakka- ja lääkelain mukaisen tarkastuksen.

Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa. Useimmiten tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja virkapaikallaan tai etätarkastuksia. Tarkastuskäynti kotona sijaitseviin elintarvikehuoneistoihin on myös mahdollinen. Kaikista valvontasuunnitelman mukaisista elintarvikehuoneistotarkastuksista laaditaan julkinen Oiva-raportti.

Uusintatarkastuksia tehdään, jos toiminnassa havaitaan epäkohtia tai puutteita. (Oiva arvosana C tai D). Uusintatarkastukset ovat myös suunnitelman mukaisia. Suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat mm. aloitustarkastukset, asiakasvalitukseen, ruokamyrkytyksiin tai takaisinvetoihin liittyvät tarkastukset.

Osa elintarvikehuoneistoista on jopa niin vähäriskisiä, ettei säännölliselle valvonnalle ole käytännössä tarvetta (ns. riskiluokka 0). Tällaiset elintarvikehuoneistot kirjataan ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään ja niihin tehdään yleensä aloittamisen yhteydessä tarkastus, jolloin tarkastetaan vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen erillisiä tarkastuksia tehdään vain, jos siihen on erityinen syy, kuten asiakasvalitus, ruokamyrkytyspäily, epäily lainvastaisuudesta tai muusta elintarviketurvallisuutta heikentävästä seikasta. Jos näissä 0-riskiluokkaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen toiminnassa havaitaan toistuvasti epäkohtia, valvontakohde siirretään säännöllisen valvonnan piiriin. Esim. pubit ja hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka harjoittavat ruoka-aputoimintaa ja käsittelevät helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tekevät toiminnastaan elintarvikehuoneistoilmoituksen ja riskinarviointiohjeen mukaan tehdään yksi Oiva-tarkastus, mutta julkaistavaa Oiva-raporttia ei muodostu.

Tarkastukseen käytettävä aika on ohjeellinen eri riskiluokille. Ohjeelliseen tarkastusaikaan sisältyy tarkastuksen etukäteissuunnittelu, paikanpäällä tapahtuva suunnitelman mukainen tarkastus, tarkastukseen ja havaintoihin liittyvä yleinen neuvonta ja ohjaus, mahdollisesti muuttuneisiin säädöksiin tai ohjeisiin liittyvä tiedottaminen ja neuvonta sekä tarkastusraportin kirjoittaminen. Tarkastusaikaan ei sisälly tarkastusmatkoihin käytetty aika, joka on valvonta-alueellamme huomattava osa ajankäyttöä pitkien etäisyyksien ja vesistöjen vuoksi. Myöskään yksityiskohtaisempi neuvonta tai ohjaaminen ei sisälly ohjeelliseen tarkastusaikaan.

Tarkastusmääräsuositukset suhteessa resursseihin

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnassa on vuonna 2023 käytössä neljän terveystarkastajan 3,5 htv:n työpanos alkutuotannon, ilmoitettujen sekä hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen tarkastuksiin (393 kpl suunnitelmallista tarkastusta). Lisäksi kunnaneläinlääkärit valvovat munapakkaamoita sekä tekevät alkutuotannon tarkastuksia (52 kpl suunnitelmallista tarkastusta) yht. 0,25 htv.

Alkutuotannon, ilmoitettujen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisia tarkastuksia on 445 kpl sekä lisäksi ns. uusintatarkastuksia arvioitu n. 60 kpl eli yhteensä n.500 kpl.

Ruokavirasto ohjeistaa tarkastustehokkuuden tavoitteeksi keskimäärin 110 tarkastusta elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden, mikä sisältää kaikki eri perustein tehtävät tarkastukset. Tavoite on valvontayksikölle keskimääräinen, ei valvojakohtainen. Jos yksikön valvontakohteista suuri osa on toiminnoiltaan verrattain vähäisen riskin kohteita, vuosittainen tarkastusmäärä elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden voi olla suurempi kuin toimijarakenteeltaan toisenlaisessa yksikössä. Valvontasuunnitelmaan kirjataan tarkastusmäärissä ja tarkastuksiin kuluva ajankäytössä huomioitavat valvontayksikön erityispiirteet. Jos yksikön valvontakohteista suuri osa on toiminnoiltaan verrattain vähäriskisiä, vuosittainen tarkastusmäärä elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden täyttyy, kun taas yksiköissä, jossa on vaativampia valvontakohteita (suuri riskisiä) ei päästä asetettuihin tavoitteisiin.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon tarkastajat eivät pysty erikostumaan kovin kapealle sektorille, koska valvonta-alue on laaja ja valvontakohteita on jaoteltu tarkastajien kesken maantieteellisesti ja tarkastajia on määrällisesti vähän. Kapea-alainen erikoistuminen koetaan myös työn mielekkyyden kannalta huonoksi. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon alueella valvonnan kannalta on paljon suurtalouksia ja kala-alan laitoksia, joiden kohdalla tarkastusmääriä ei voida vähentää ja ns. vähäriskistä toimintaa ei ole paljon. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon elintarviketarkastajat tekevät lisäksi tupakka- ja nikotiini- tuotteiden valvonnan.

Ruokaviraston tarkastustehokkuusohjeen mukaan (110 tark./htv) 3,75 htv:n työpanoksella voitaisiin keskimäärin päästä 413 tarkastukseen (suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta). Valvontatarpeen ja aikaisempien vuosien tarkastusten perusteella Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon tulisi tehdä 565 elintarvikevalvonnantarkastusta. Tällä hetkellä käytettävissä olevilla henkilöresursseilla ei tähän tarkastusmäärään päästä. Laskennallisesti tämä tarkoittaa reilun yhden henkilötyövuoden vajetta.

4. TOIMIJOIDEN KOULUTUS JA NEUVONTA

Vuodelle 2023 ei ole suunniteltu täsmennettyä koulutusta elintarvikealan toimijoille. Ruokaviraston koulutuskalenteriin voi kuitenkin tulla koulutusta, mikä soveltuu myös elintarvikealan toimijoille. Näihin koulutuksiin voimme järjestää vi-

deoyhteyden ja lähettää kutsut kohdennetusti elintarvikealan toimijoille. Elintarvikevalvonnan teema ”valvojasta valmentajaksi” ja valvonnan perusmaksu lisäävät tarvetta valvontasuunnitelman ulkopuolisille tarkastuksille sekä elintarviketoimijoiden neuvonnalle.

Elintarvikealan toimijoille lähetetään tiedotteita eri asiakokonaisuuksista, mistä on tarkastusten perusteella tarvetta ohjeistaa samalla useampia toimijoita samanaikaisesti tai tiedottaa tulevista elintarvike puolen muutoksista, tulevista projekteista tai muista ajankohtaisista asioista. Lisäksi osallistutaan yhteistyökumppaneiden pyytämänä tilaisuuksiin ja elintarvikealan toimijoiden järjestämiin koulutuksiin.

5. VALVONTASUUNNITELMAN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO JA TUTKIMUS SEKÄ VALVONNAN PAINOPISTEALUEET

Näytteenottoa tehdään projektiluonteisesti. Vuonna 2023 osallistutaan Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n organisoimaan yhteiseen näyteprojektiin aiheena tarjoilupaikkojen gluteenittomat pizzat. Näytteitä otetaan noin 50 kpl. Kaikista näytteistä lähetetään elintarvikealan toimijoille tulokset ja tarvittava ohjeistus asiasta, minkä jälkeen otetaan tarvittavat uusintanäytteet. Projektinäytteenotoista laaditaan yhteenvedot mitkä menevät tiedoksi ympäristöterveydenhuollon jaostolle ja lehdistölle.

Muita suunnitelmallisia viranomaisnäytteitä ei oteta vuonna 2023, mutta oma-valvonnan toimivuutta todentavia viranomaisnäytteitä varaudutaan ottamaan tarvittaessa. Viranomaisnäytteenotossa sovelletaan mikrobikriteeriasetusta ja sen soveltamisohjetta.

Valvonnan teemana on yhteistyö ja yhdenmukainen valvonta:

Yhteistarkastukset työparin kanssa, yhteistyö muiden viranomaisten kanssa (rakennusvalvonta, ympäristösuojelu, poliisi, paloviranomainen, eläinlääkintä)

Vuonna 2022 osallistutaan VASU 2023- painopistesuunnittelutyöhön, samoin osallistutaan suunnittelutyöhön valvontakohteiden saattamiseksi valvonnan piiriin sekä yksikön omana painopisteenä ovat myös Oiva C- ja D-arvosanojen toimenpiteet.

Oiva-riveissä painopisteenä lämpötilahallinta (Oiva-asiakokonaisuus 6 ”Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta”) ja jäljitettävyyden (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9).

Yhtenä valvonnan painopisteenä on myös valvojan työkalupakki. Alustavia työkalupakin osa-alueita ovat virkamiehen vastuut ja velvollisuudet, pakkokeinojen käyttäminen, tiedon löytäminen ja hyödyntäminen, tarkastuksen toteuttaminen ml. etätarkastukset, vuorovaikutus ja valmentava ote sekä johtaminen – esimiehen vastuut ja velvollisuudet. Työkalunpakkiin lisätään osa-alueita tarpeen mukaan ja eri vuosina painotetaan ja kehitetään eri asioita. Itä-Savon ympäristöterveydenhuolto osallistuu koulutuksiin ja hyödyntää työkaluja valvontakäytännöissään.

Painopisteenä on myös kohteet valvonnan piiriin. Kehitetään toimintatapoja, jotta saadaan sellaiset toimijat valvonnan piiriin, jotka sinne lakisääteisesti ja Ruokaviraston ohjeistuksen mukaan kuuluvat. Aktiivisten kohteiden ja kohde-toimintojen saattaminen ajan tasalle. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon ympäristöterveydenhuolto jatkaa selvitystyötä, kuuluko toimijan olla elintarvikevalvonnan piirissä.

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen on edelleen painopisteenä, jatketaan viranomaisyhteistyötä petoksellisen toiminnan torjumiseksi (myös luomuun liittyen).

Valmiuteen ja kriisinhallintaan liittyen otetaan käyttöön Ruokaviraston laatimia toimintatapaohjeita. Paikallinen painopiste Itä-Savon ympäristöterveydenhuollossa yhteistyössä Mikkelin seudun ympäristöterveyden kanssa on elintarvikehuoneistojen varautuminen ja tarvittaessa siihen annettava ohjeistus.

Itä-Savon elintarvikevalvonta kehittää valvontaa omalla alueellaan VASUn ja ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmassa huomioidaan kaupungin ja kuntien omia strategioita ja huomioidaan alueen omia tavoitteita ja tarpeita. Aikaisempien valvontatulosten lisäksi kehittämisessä huomioidaan muut valvontaan vaikuttavat tekijät, kuten uudet riskit ja tutkimustieto, lainsäädännön ja toimintaympäristön muutokset (Reko-piirit, verkko-kauppa, virtuaalihuoneisto ja sosiaalinen media) ja mahdollisten auditointien ja ajokäyntien tulokset.

Osallistutaan erilaisiin valvontaohjelmiin kuten eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelmaan, kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa, kontaminanttien valvontatutkimuksiin jne.

Osallistutaan VATIn jatkuvaan kehittämiseen mm. kehitystyöryhmän ja laskutustyöryhmän kautta.

6. VALVONTATOIMENPITEET MUKAAN LUKIEN HALLINNOLLISET PAKKOKKEINOT

Valvontaviranomaisen velvollisuus on ohjata tarvittaessa elintarvikealan toimijaa elintarvikelainsäädännön noudattamista koskevissa asioissa hyvän hallintotavan mukaisesti.

Huomautus ja kehoitus riittävät erityisesti silloin, kun laiminlyönti tai rikkomus on suhteellisen vähäinen ja muut asiaan liittyvät seikat eivät edellytä voimakkaampien pakkokeinojen käyttöä. Huomautus on elintarvikemääräysten vastaisen epäkohdan toteutamisesta ja huomion kiinnittämistä sen korjaamiseen tai poistamiseen. Kehotus on elintarvikealan toimijalle osoitettu vaatimus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin kyseisen epäkohdan poistamiseksi.

Jos huomautukset, kehotukset tai muut suhteellisuusperiaatteen mukaiset toimenpiteet osoittautuvat riittämättömiksi, voi viranomaisen tämän jälkeen turvautua asteittain hallinnollisiin pakkokeinoihin saadakseen toimijan noudattamaan voimassaolevia elintarvikemääräyksiä. Jos elintarvikkeesta, elintarvikehuoneistosta tai toiminnasta voi aiheutua terveysvaaraa tai elintarvike ja siitä annettavat tiedot ovat totuudenvastaisia ja harhaanjohtavia, tulee viranomaisen ryhtyä suoraan ilman edeltäviä asteittaisia toimenpiteitä riittävän tehokkaisiin toimenpiteisiin kuluttajan suojaamiseksi.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset ovat elintarvikelain 7 luvussa. Lisäksi Ruokavirasto on laatinut viranomaisille vuonna 2012 ohjeen hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä (Ohje 100011/2).

Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämisen- ja keskeyttämishenke, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Elintarvikelain 27 §:n mukaan hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa voidaan kunnassa siirtää kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta. Tällaisia ovat:

- elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen;
- kiellot;
- elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen;
- haltuunotto; ja
- elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.
- elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Sen sijaan esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta viranhaltijan antaman määräyksen tehosteeksi tekee ympäristöterveydenhuoltojaosto. Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kielloja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava ympäristöterveydenhuoltojaoston käsiteltäväksi.

Joitakin hallinnollisia pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Ruokavirasto (esimerkiksi markkinointikielto). Ruokavirastolla on mahdollisuus myös nk. laaja-alaisten pakkokeinojen käyttöön, eli virasto päättää tiettyjen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä silloin, kun päätös koskee yhtä kuntaa laajempaa aluetta. Elintarvikelain 65 §:n mukaan Ruokavirasto voi päättää pakkokeinojen käyttämisestä yhdenkin kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi, että elintarvikevalvontaviranomaisen toimet ovat riittämättömiä terveysvaaran estämiseksi. Tätä nk. otto-oikeutta Ruokavirasto voi käyttää vain poikkeuksellisissa, tarkoin säännellyissä tilanteissa. Elintarvikelaissa ei ole hallintomenettelyä koskevia säännöksiä, vaan sovellettaviksi tulevat hallintolain (434/2003) säännökset (kuuleminen, päätöksen perusteleminen jne.) Mikäli viranomaisen katsoo, että pakkokeinopäätös on mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta pantava heti täytäntöön, tämä täytyy päätöksessä nimenomaisesti todeta. Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, joita toimijalle aiheutuu viranomaisen pakkokeinopäätöksistä. Rangaistusseuraamuksista säädetään sekä elintarvikelaissa (9 luku) että rikoslaissa (39/1889, muutos 400/2002). Elintarvikelaissa

säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Rikoslaisissa säädetään terveysrikoksesta, josta voidaan tuomita sakko- tai vankeusrangaistukseen.

7. MAKSUT

Suunnitelman mukaisista tarkastuksista ja seurantatarkastuksista ja ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä peritään ympäristöterveydenhuoltojaoston hyväksymän taksan mukainen maksu. Lisäksi elintarvikealan toimijoilta peritään valvonnan perusmaksu (Elintarvikelaki 297/2021 § 72). Suunnitelmaan sisältyvistä projektinäytteistä ei peritä maksua, mutta uusintänäytteenoton tutkimusten kustannuksista vastaa elintarvikealan toimija. Takaisinvetotilanteessa viranomaisen voi tiedottaa toimijan kustannuksella elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaisista elintarvikkeista, jos elintarvikealan toimija ei noudata yleisen elintarvikeasetuksen (EY) N:o 178/2002 artiklassa 19 säädettyä velvoitetta ilmoittaa asiasta kuluttajille.

Valvonnan perusmaksu peritään valvontakohteittain **kunnan** valvomilta kohteilta. Valvonnan perusmaksu on 150 € vuosittain sen mukaan mikä on valvontakohteen tilanne 1.tammikuuta. Valvonnan perusmaksun laskutus tapahtuu sen mukaan, miten valvontakohteet on merkitty VATI-järjestelmään.

Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään ilmoitusta rekisteröintiä varten eli käytännössä valvonnan perusmaksu koskee lähes kaikkia elintarvikehuoneistoja.

Valvonnan perusmaksu on veroluonteinen maksu, se ei määräydy valvontatarpeen mukaisesti. Maksua ei peritä kesken vuotta, eikä ositetusti vaan aina 150 € suuruisena. Vaikka kohde ja toiminta olisi vapautettu valvonnan perusmaksusta niin kohde on valvonnan piirissä ja muusta valvonnasta peritään maksut elintarvikelain 73§:n mukaisesti.

Osa elintarvikehuoneistoista on vapautettu valvonnan perusmaksuista:

- poron ja riistan lihan myynti
- kyläkaupat
- yleishyödyllinen toiminta
- alkutuotanto

Perusmaksun määräytymisessä noudatetaan Ruokaviraston ohjetta elintarvikelain mukaisen valvonnan perusmaksun perimisestä.

8. TERVEYSVAARATILANTEET JA TAKAISINVETO

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden (elintarvikelaki 6 §, 8 kohta 8). Terveysvaaratilanteita ovat mm. ruokamyrkytykset ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet. Lisäksi varaudutaan mahdollisesti tar-

vittavaan näytteenottoon ja tutkimuksiin. Laboratorioiden on ilmoitettava viivytyksettä sekä toimeksiantajalleen että toimeksiantajaa valvovalle viranomaiselle tieto terveysvaaraan viittaavista tutkimustuloksista.

Valvontaviranomaiset ja elintarvikealan toimijat voivat saada tiedon terveydelle vaarallisista elintarvikkeista mm. oman alueensa viranomaistutkimuksista, oma-valvonnan tutkimustuloksista, kuluttajavalituksista tai Ruokavirastosta. Ruokavirasto toimii elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) virallisena kansallisena yhteystahona. Ruokaviraston lähettämiin RASFF-ilmoituksia koskeviin tiedusteluihin viranomaisen on reagoitava välittömästi.

Vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta on ensisijaisesti elintarvikealan toimijalla. Kun toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien määräysten mukainen, sen on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Jos tuote on jo ehtinyt kuluttajalle, toimijan on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava asiasta myös kuluttajille. Toimijan on lisäksi viivytyksettä ilmoitettava asiasta kunnan valvontaviranomaiselle (tai tarkastuseläinlääkärille, kun kyseessä on teurastamon yhteydessä toimiva laitos) ja Ruokavirastolle. Jos toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedoissa, elintarvikevalvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta (hallinnolliset pakkokeinot).

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on saatuaan elintarvikealan toimijalta ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytysepäilystä tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautien vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) ja Ruokavirastolle.

Vuonna 2023 Vatiin on tulossa mahdollisuus tehdä sähköinen sairastumis- ja haittaepäilyilmoitus, jonka kuluttaja tai toimija voi tehdä epäiltäessä elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä aiheutuneesta terveyshaitasta.

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen taikka niistä annettaviin tietoihin. Valvontaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava tartuntatautilaissa tarkoitetuille viranomaisille sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä väestön suojaamisessa tartuntataudeilta.

9. VALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Alueellinen ympäristöterveydenhuoltojaosto seuraa valvontasuunnitelman toteutumista vuosittain. Elintarvikevalvonta seuraa itse suunnitelman mukaista toimintaansa kolmannesvuosittain. Seurannassa huomiota kiinnitetään sekä suunnitelman mukaisten tarkastusten toteutumiseen, niiden sisältöön ja arvioidaan valvonnan vaikuttavuutta. Terveysvalvonnan elintarvikevalvontasuunnitelma toimitetaan AVlin toimintavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja VASU -raportti toimitetaan AVlin seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tietojärjestelmän ajantasaistetaan edellisen vuoden tietojen osalta. Eri raportointikanavat on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Valvontatietojen raportointikanavat

	Raportointikanava
Elintarvikehuoneistojen valvontatiedot ja alkutuotantopaikkojen tiedot sekä näytetiedot	Vati
Kuntien valvontatietojärjestelmät ajan tasalla	Vati
Yhteenveto valvontatiedoista	Vati-raportit
Mahdolliset korjaukset valvontatietoihin	Vati
Valvontayksikkötiedot	VYHA

Pikaohje valvontakohteen tietojen tallennukseen:

Tietyt valvontakohteen tiedot ovat keskitettyyn tietojärjestelmään tapahtuvan tietojen viennin ja raportoinnin kannalta pakollisia. Tähän on listattu lyhyesti nämä pakolliset tiedot.

- toimijan y-tunnus, nimi ja osoitetiedot
- toimipaikan osoitetiedot (ei pakollinen liikkuvilla tai virtuaalihuoneistoilla)
- toimintatypit, joita valvontakohteessa harjoitetaan
- ensisijaisen toiminnan valinta
- toiminnan päivämäärät (aloitus, lopetus, keskeytys)
- toimintatyyppien tyyppikohtaiset tiedot, yleisiä pakollisia ovat:
 - Kuuluu ilmoitusmenettelyn piiriin
 - Omavalvontasuunnitelman tiedoksisaantipäivä
 - Oiva-kohteille pakollisia tietoja ovat markkinointinimi ja asiakirjan postitusosoite

Pikaohje tarkastuksen tietojen tallennukseen:

Tietyt tarkastuksen tiedot ovat keskitettyyn tietojärjestelmään tapahtuvan tietojen viennin ja raportoinnin tarpeellisia tietoja. Tähän on listattu lyhyesti nämä tiedot.

- Tarkastuksen päivämäärä
- Tarkastukseen käytetty aika (30 minuutin tarkkuudella)

- Tarkastaja(t)
- Tarkastuksen peruste
- Hintatiedot
- Tarkastetut toimintatyytit
- Muut Tarkastajat ja muut läsnäolijat
- Elintarvikehuoneiston edustaja
- Havaintolomake
- Seuraamukset rivikohtaisesti (kehotus, ohjaus, neuvonta tai hallinnolliset pakkokeinot)
- Rivikohtainen jälkitarkastuspäivämäärä
- Lisätiedot tarkastuksesta (ei toisteta rivikohtaisia huomioita)
- Maksuperuste
- Sovelletut säännökset
- Syyt määräysten vastaiselle toiminnalle

Lisätietoihin kirjataan riskinarvion mukainen seuraava tarkastusajankohta ja tarkastustiheys.

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2023	2023	Rv*

Itujen tuotanto	0	0	0
Maidontuotanto	147	36	30
Hunajantuotanto	8	0	1
Peltoviljely	75	0	0
Puutarhaviljely, avomaa	25	10	10
Puutarhaviljely, kasvihuone	4	0	1
Sienimöt	0	0	0
Vesiviljely	12	1	0
Kalastus	119	0	0
Lihantuotanto	87	0	0
Munantuotanto	7	10	3
Siitosmunantuotanto	1	0	0
Alkutuotannon tuotannon kuljetus	0	0	0
Maitonesteiden valmistus	0	0	0
Juuston valmistus	1	4	2
Voin ja ravintorasvojen valmistus	0	0	0
Jäätelön valmistus	0	0	0
Jauheiden valmistus	0	0	0
Muu maitoalan valmistus	0	0	0
Pienteurastus	0	0	0
Teurastus	0	0	0
Leikkaamo	0	0	0
Jauhelihan valmistus	1	0	1
Raakalihavalmisteiden valmistus	0	0	0
Lihavalmisteiden valmistus kypsä	6	8	12
Mekaaninen lihan erottaminen	0	0	0
Pakkaaminen	0	0	0
Muu liha-alan valmistus	0	0	0
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	10	2	19
Kalajalosteiden valmistus	15	34	38
Munapakkaamo	3	5	3
Munatuotteiden valmistus	0	0	0
Myllytoiminta	1	1	1
Leipomotuotteiden valmistus helposti pilaantuvia tuotteita	15	9	15
Ruoka ja kahvileipien valmistus	6	3	4
Muiden viljatuotteiden valmistus	0	0	0
Kasvis marja ja hedelmätuotteiden valmistus	15	14	11
Pakkaamotoiminta vähäistä kaupakunnostusta	1	1	1
Yhdistelmätuotteiden valmistus	1	4	4
Makeisten valmistus	0	0	0
Juomien valmistus	2	1	0

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2023	2023	Rv*
Muu valmistus	3	0	0
Elintarvikkeiden tukkumyynti	1	1	1
Elint vähittäismyynti	119	44	55
Ulkomyyntialue	4	0	2
Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläimistä saatavat elintarvikkeet	1	0	0
Lihan käsittely	5	5	5
Elintarvikkeiden maastavienti	0	0	0
Elintarvikkeiden maahantuonti	3	1	3
Ravintolatoiminta	134	94	114
Grilli tai pikaruokalatoiminta	24	11	16
Kahvilatoiminta	76	39	32
Pubitoiminta vain juomatarjoilua tai vähäistä elintarviketarjoilua	19	0	0
Suurtalous laitoskeittiö koulut päiväk. sairaalat henkilöstörav.	59	46	37
Suurt. keskuskeittiö ja pitop. laitostk. joka toim. myös muualle	33	36	42
Suurt. tarjoiluk. ei ruoanvalm. tai vähäistä välip. ja jälkiruoka valmistusta	49	18	16
Elintarvikkeiden kuljetus	7	1	5
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	0	4	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	5	2	0
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	0	0	0

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2023	2023	Rv*
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	0	0	0
Muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	4	1	3
Elintarvikkeiden pakastaminen	1	0	0
Elintarvikkeiden pakkaaminen	0	0	0
Aktiiviset ja älykkäät materiaalit ja pakkaukset	0	0	0
Liimat	0	0	0
Keramiikka	1	0	0
Korkki	0	0	0
Kumi	0	0	0
Lasi	0	0	0
Inoninvaihtohartsit	0	0	0
Metallit ja metalliseokset	0	0	0
Paperi ja kartonki	0	0	0
Muovit	2	1	1
Painovärit	0	0	0
Regeroitu selluloosa	0	0	0
Silikonit	0	0	0
Tekstiilit	0	0	0
Lakat ja pinnoitteet	0	0	0
Vahat	0	0	0
Puu	0	0	0
Muu eli muut materiaalit, mitkä eivät kuulu edellisiin toimintatyyppihin	0	0	0
YHTEENSÄ	1110	447	487
Yhteensä terveystarkastajat 853		395	451
Yhteensä eläinlääkärit 257		52	36

*) RV = Ruokaviraston riskinarvioinnin perusteella

1. MAITOALA

- Maitovalmisteet (juustot)
 - Salmonella
 - Enterobakter sakazakakii
 - Stafylokokkien enterotoksiinit
 - Listeria
 - Enterobakteerit
 - E. coli
 - Koagulalaasipositiiviset stafylokokit
 - Bacillus cereus
- Ternimaito
 - Enterobakteerit Staphylococcus aureus
 - Salmonella spp.

2. LIHA JA LIHAVALMISTEET, RIISTA JA SIIPIKARJA

- Jauhe-/tuoreliha:
 - Salmonella
 - Aerobiset kokonaisbakteerit
 - Enterobakteerit
 - E. coli
 - STEC.
- Jauheliha: rasva
 - Rasvapitoisuus
- Jauheliha: eläinlaji
 - Eläinlaji
- Valmisruoka:
 - Listeria monocytogenes
 - Salmonella
 - Escherichia coli
 - Bacillus cereus
 - Clostridium perfringens
 - Staphylococcus aureus

3. KALA-ALA**Kala ja kalavalmisteet, äyriäinen ja simpukka**

- Kalojen tuoreus
 - Aerobiset kokonaisbakteerit
 - Sulfiittia pelkistävät bakteerit
 - Listeria monocytogenes
 - Aistinvarainen arviointi
- Kalojen vierasaineet
 - Elohopea
 - Kadmium
 - Lyijy
 - Cesium-137
 - Iän määrittäminen

- Savustetut tms. valmistetut kalat bakt.
 - Aerobiset mikro-organismit
 - Maitohappobakteerit
 - Enterobakteerit
 - Lämpökestoiset koliformit
 - E. coli
 - Listeria, toteaminen
- Kalojen/kalavalmisteiden suolapitoisuus
- PAH-yhdisteet
- Mätitutkimukset
 - Aerobiset mikro-organismit
 - Enterobacteriaceae
 - Staphylococcus aureus
 - Listeria, toteaminen
- Säilykkeet
 - Aerobiset mikro-organismit
 - E. coli
 - Enterobacteriaceae
 - Staphylococcus aureus
- Puhtaustautkimukset (pinnat)
 - Kokonaispesäkeluku, pinta
 - Listeria monocytogenes

4. MUNA-ALA

- Muna ja munavalmisteet
 - salmonella+mikrob.

5. VILJA- JA KASVISALA

Vilja- ja leipomovalmisteet

- Vilja ja viljavalmisteet, leipomotuotteet
 - Listeria monocytogenes
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus
 - Salmonella
- Kalakukot
 - Listeria monocytogenes
 - Clostridium perfringens
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus

Suolapitoisuus

Gluteeni

Pintanäytteet

- Listeria monocytogenes
- Escherichia coli

- Enterobakteerit
- Salmonella
- Yersinia pseudo tuberculosis

Kasvikset

- Salmonella
- Listeria monocytogenes
- Escherichia coli
- Bacillus cereus
- Staphylococcus aureus
- Yersinia

Torjunta-ainejäämät

- mansikka
- kaalit

6. MUIDEN ELINTARVIKKEIDEN VALMISTUS**7. ELINTARVIKKEIDEN MYYNTI**

- Patogeenit lehtivihanneksissa
 - Escherichia coli
 - Shiga toksiinia tuottava E. coli
 - Enteropatogeeninen E. coli
 - Bacillus cereus -ryhmä ja Bacillus thuringiensis
- Puhtaustautkimukset (pinnat)
 - Kokonaispesäkeluku, pinta
 - Listeria monocytogenes
 -

8. ELINTARVIKKEIDEN TARJOILU**Valmisruoat**

- Lounasp. yhdistelmäsalaatit
 - Escherichia coli
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus (alustava)
 - Aistinvarainen arvostelu
- Vihersalaatti
 - Escherichia coli
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus (alustava)
 - Aistinvarainen arvostelu

Suolapitoisuus**Eräät ravintorasvat ja öljyt**

- Uppopaistorasvat
 - Aistinvarainen arvostelu
 - Fritest
 - Happoluku
 - Savuamispiste

MUUT

- Jääpalojen laatu
 - Escherichia coli
 - Koliformiset bakteerit
 - Enterokokit
 - Heterotofiset (22)
 - Clostridium perfringens (jos oma kaivo)
- Puhtaustutkimukset (pinnat)
 - Kokonaispesäkeluku, pinta
 - Listeria monocytogenes

9. HEDELMÄT JA VIHANNEKSET JA NIISTÄ TEHDYT VALMISTEET

- Juurekset, vihannek. ja sienet
 - ruokaperuna: laadunmääritys
 - laadunmääritys 7,5 kg

- Vihannes: jäämätutkimus
 - jäämätutkimukset

- Ruokasieni: suolap. + lajim.
 - suolapitoisuus
 - lajimääritys
- Porkkana
 - Yersinia pseudotuberculosis
- Pilkotut hedelmät ja vihannekset (sellaisenaan syötävät)
 - E. coli

10. MUUT

**ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDEN-
HUOLLON TERVEYDENSUOJELUN
VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023**

1. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Terveydensuojelun tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteenä on lisätä tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveydellisistä vaikutuksista. Paikalliset elinympäristön terveysriskit tulee tunnistaa ja asettaa tavoitteet niiden vähentämiselle yhteistyössä valvontayksikön kuntien muiden viranomaisten kanssa. Terveydensuojelu tulee jatkossa huomioida jo varhaisessa vaiheessa yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa.

Terveydensuojelun valvonnan edellisten valvontaohjelmakausien teemana ovat olleet valvonnan vaikuttavuus, yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö. Tämä terveydensuojelun valvontasuunnitelma koskee ohjelmakauden 2020-2024 terveydensuojelulaissa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa vuonna 2023. Valvira on laatinut terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksen vuosille 2023-2024. Tässä valvontasuunnitelmassa huomioidaan Valviran valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet sekä aiempien valvontaohjelmakausien teemat.

Vuonna 2023 sekä koko valvontasuunnitelman ohjelmakaudella jatketaan valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen sekä valvonnan näkyvyyden varmistamista (valvonnan vaikuttavuus) ja yhteistyötä eri viranomaisten sekä toiminnanharjoittajien kesken. Ohjelmakauden aikana pyritään ottamaan käyttöön uusia vuorovaikutteisia yhteistyömuotoja ja tukemaan toiminnanharjoittajien omavalvontaa.

2. SÄÄDÖSMUUTOKSET VUODELLE 2023

Terveydensuojelulain muutoksella vuoden 2022 alussa tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja valvonnan maksullisuutta. Lakimuutoksella tuli voimaan uusi vuosittainen terveydensuojelulain valvonnan perusmaksu. Ilmoitusvelvollisten toimintojen luettelo lisättiin terveydensuojelulain liitteeksi ja ilmoitusvelvollisuutta koskien Valvira julkaisi terveydensuojelulain 13 § soveltamisohjeen. Terveydensuojelulain muutos on huomioitu tässä valvontasuunnitelmassa.

Juomavesidirektiivin keskeisenä tavoitteena on talousveden terveydellisen laadun turvaaminen riskienhallinnan ja laatuvaatimusten keinoin. Riskinarvioinnissa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja jakelujärjestelmä raakavedestä kuluttajan hanaan asti. Riskienhallinnan lisäksi direktiivissä säädetään uusista seurattavista talousveden laadun kemiallisista muuttujista, hygieenisistä vaatimuksista talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille, vedenkäyttäjille annettava tiedosta veden laadusta sekä muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista sekä veden saatavuuden varmistamisesta etenkin heikompiosaisille ja haavoittuville väestöryhmille.

Talousvettä koskevat juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lait tulevat voimaan vuoden 2023 alusta (Terveydensuojelulain muutos 1258/2022, julkaistu

29.12.2022). Raakaveden riskienhallinta tulee olla laadittu 12.7.2027 mennessä. Talousveden toimitusjärjestelmää ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet tulee olla tehty 12.1.2029 mennessä.

Muut päivitettyt ohjeet vuodelle 2023:

Valviran päivitetty ohje: Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi – tautia aiheuttavat mikrobit, 2022

3. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTAKOHTTEIDEN TARKASTUKSET

Terveydensuojelulain valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä.

3.1. Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohtedyyppin yleinen tarkastustiheys.

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, esim. altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys

2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Riskinarvioinnissa tarkastellaan mm. seuraavia seikkoja:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty

- Onko toiminta hyväksymis- tai ilmoituspäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveystahaitta aiheuttavat tekijät

Terveystuojelulain säännöllisen valvonnan kohteet ovat ilmoituksenvaraisia kohteita (TsL 13 §, 18 a§). Lisäksi talousvettä toimittavan laitoksen on haettava hyväksyminen toiminnalle (TsL 18 §). Toiminnanharjoittaja tekee toiminnastaan ilmoituksen tai hakemuksen. Tehdyistä ilmoituksista annetaan toiminnanharjoittajalle todistus ja tehdystä hakemuksesta päätös. Valvontakohte kirjataan VATI-tietojärjestelmään. Todistukseen ja päätökseen kirjataan annettujen tietojen perusteella valvontakohteen tarkastustiheys eli tehdään kohdekohtainen riskinarviointi valvontakohteesta. Kohdetyypin riskinarvioinnissa hyödynnetään annettujen tietojen lisäksi Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon/ Terveystuojelun laatuohjeen toimintatyyppikohtaista valvontatarpeen arviointia (*Terveystuojelun laatuasiakirjat*). Todistukseen kirjataan ensimmäisen säännöllisen tarkastuksen arvioitu ajankohta. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon/ Terveystuojelun laatuohjeen mukaisesti noudatetaan taulukon 5 tarkastusaikoja.

Taulukko 5. Uuden valvontakohteen ensimmäisen tarkastus

Riskiluokat		Kohdetyypit	Ensimmäinen tarkastus
Riskiluokka 3	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveystahaitta, esim. altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistus aika on pitkä (korkea riski)</i>	<i>Yleiset altaat (uimahalli, kylpylä)</i>	1-3 kk
Riskiluokka 2	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveystahaitta, mutta terveystuotokset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)</i>	<i>Koulut, oppilaitokset, lasten ja nuorten kohteet, sosiaalihuollon palvelut, kauneudenhoidon ja ihon käsittely - huoneistot, yleiset saunat, uimarannat, talousveden jakelualueet 18 a §</i>	3-6 kk
Riskiluokka 1	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveystahaitta (matala riski)</i>	<i>Yleinen liikuntatila, kuntosali, majoitustoiminta</i>	6-12 kk

Valvontakohteen ensimmäisen tarkastuksen jälkeen tarkastustiheyttä voidaan muuttaa tarvittaessa. Tarkastustiheyttä voidaan lisätä, mikä tarkastuksella havaitaan merkittäviä puutteita olosuhteissa tai omavalvonnassa. Tarkastustiheyttä voidaan myös harventaa valvontahistorian ja/tai erittäin hyvin toimivan omavalvonnan perusteella. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontasuunnitelmassa määritellystä toimintatyyppikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Tarkastustiheyden muutos kirjataan tarkastuskertomukseen perusteluineen. Toiminnanharjoittajan tulee olla tietoinen, mihin tarkastustiheys perustuu ja miten toiminnanharjoittaja voi siihen vaikuttaa. Valvontakohteen riskinarviointi tehdään jokaisella säännöllisen valvonnan tarkastuksella.

Verkkoalustoilla tarjottavissa pienimuotoisissa lyhytaikaisissa majoitukseen tarjottavissa huoneistoissa suunnitelmallista valvontaa voidaan terveydensuojeluviranomaisen harkinnan mukaan toteuttaa muutoinkin kuin tarkastuksin. Terveydensuojelutiimi selvittää toimialueella olevat verkkoalustoilla tarjottavat huoneistot. Riskinarvioinnin perusteella pienimuotoisille kohteille suunnataan tukea toiminnanharjoittajan omaan, kattavaan omavalvontaan ja annetaan apua terveyshaittojen tunnistamiseen ja ehkäisyyn toiminnan suunnitteluvaiheessa. Tarkastuksia tehdään joko riskinarvioinnin perusteella tai projektiluonteisesti.

Valvontakohdekohtainen riskinarviointi on tehty kaikille terveydensuojelulain mukaisille valvontakohteille. Tarkastustiheydet noudattavat pääosin (noin 98 %) Valviran suosittelemia tarkastustiheyksiä (liite 1). Minkään kohdetyypin osalta tarkastustiheyttä ei ole vähennetty puoleen. Valviran toimintaluokan tarkastustiheyden muutokset ohjelmakaudella 2020-2024 on huomioitu tässä suunnitelmassa. Tarkastustiheys arvioidaan jokaisen suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä.

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset on esitetty liitteessä 1.

3.2. Tarkastus ja tarkastuksen sisältö

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan säännöllisesti. Liitteessä 2 on kuvattu tarkastusten sisältö toimintaluokittain/-toimintatyypeittäin. Tarkastusten sisältö voidaan jakaa useampaan tarkastukseen ja tarkastuksen sisällössä painotetaan kunkin kohteen riskinarviointiin perustuvia osa-alueita. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Lisäksi tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa. Tarkastukset voivat olla ennalta sovittuja tai ennalta ilmoittamattomia ja tarkastus voidaan tehdä myös etätarkastuksena.

Asiakirjatarkastukset ovat myös osa säännöllisen valvonnan tarkastuksia (*esim. valvontatutkimusohjelmat, häiriötilannesuunnitelmat, siivousohjelmat/-suunnitelmat, kotirauhan piirissä olevat ilmoitusvelvolliset toiminnot*). Asiakirjatarkastuksella tarkoitetaan tarkastusta, jossa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen- tai valvontakohdetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä.

Terveydensuojelulain suunnitelman mukaisilla tarkastuksilla käytetään Vati-tietojärjestelmän tarkastuslomakepohjia. Tarkastukseen määräytyvät asiakokonaisuudet muodostuvat valvontakohteen riskinarviointiin, valvonnan aikaisempiin tuloksiin/havaintoihin, asiakirjoihin, asiakasvalituksiin ym. valvontaan liittyviin ennakkotietoihin. Vati-tietojärjestelmästä muodostuu tarkastuslomakkeiden täyttämisen jälkeen tarkastuskertomus. Terveystaiton estämiseksi ja/tai tilanteen korjaamiseksi tarkastuskertomuksessa annetaan tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi tarkastuksen kohteelle, tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetuille ja muille tarkastuksella sovituille asianosaisille.

Talousvettä toimittavien laitosten valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan koko vedenjakelualueen tarkastusta. Tarkastukseen sisältyy mm. vedenottamoiden, omavalvonnan, toimintaympäristön valvonnan ja seurannan ja erilaisten asiakirjojen ja suunnitelmien tarkastaminen. Riskinarvioinnin valmistuttua tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja riskien hallintatoimenpiteet ovat oikeat ja riittävät. Myös tukkulaitokset kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin; tällä hetkellä tukkulaitoksia ei ole valvontayksikön alueella.

Uusinta-/lisätarkastus tarkoittaa tarkastusta, joka tehdään aiemmassa tarkastuksessa havaitun/havaittujen epäkohdan/epäkohtien johdosta. Uusintatarkastuksessa varmistetaan, että toiminnanharjoittaja on tehnyt sovitut toimenpiteet sovitun ajan kuluessa terveyshaitan poistamiseksi ja/tai ehkäisemiseksi.

Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ovat myös valvontaprojektien tarkastukset ja muut mahdolliset tarkastukset.

Terveydensuojelulain mukaisia valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat esimerkiksi yhteydenottoon, näytteenottoon tai mittaukseen perustuvat tarkastukset.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet (tarkastukset, näytteenotot, mittaukset, toimenpidepyynnöt yms.) kirjataan Vati -ohjelmaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

Terveydensuojelulain valvontakohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten valvontaa. Yhteistarkastuksia pyritään tekemään mahdollisimman kattavasti. Eri viranomaisten yhteistarkastuksia toteutetaan pääsääntöisesti koulujen ja oppilaitosten, lasten ja nuorten kohteiden sekä sosiaalialan laitosten tarkastukset yhteistarkastuksina eri tahojen kanssa. Käytäntö on ollut vakiintunutta jo edellisten ohjelmakausien aikana. Lisäksi tiedonvaihtoa tehdään eri viranomaisten kesken.

Tarkastusten sisältö valvontakohdetyypeittäin on esitetty liitteessä 2. Lisäksi tarkastuksen sisällössä huomioidaan terveydensuojelutiimin määrittelemät mahdolliset muut valvontakohdetyypien omat vuosittaiset painopistealueet.

Eri tarkastustyyppien (valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, asumisterveysolosuhteen tarkastus, muu) mukaiset tarkemmat prosessikuvaukset on terveydensuojelun laatuasiakirjoissa.

3.3. Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen valmistelutyöt, tarkastukseen kulunut aika ja tarkastuskertomuksen laatiminen sekä tarkastuksen kirjaukset. Yhteen tarkastukseen käytettävä aika on vähintään kaksi tuntia. Tarkastusaika voi vaihdella huomattavasti valvontakohteen toiminnan laajuuden mukaan (ks. liite 1). Tarkastusaikaan ei sisälly matkoihin kulunut aika, joka kuitenkin huomioidaan terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallista työmäärää laskettaessa sekä resurssivaroja tehtäessä.

4. NÄYTTEENOTTO

4.1. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto / näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden analysointiin laboratoriossa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät

analyysit. Näytteenotto on osa säännöllistä valvontaa. Terveystarkastaja valvoo tarkastuskohteittain, että asetusten ja valvontatutkimusohjelmien mukaiset näytteet tulevat otetuiksi. Muu näytteenotto on harkinnanvaraista.

4.1.1. Talousvesi ja uimavesi

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Uima-allasvesien ja yleisten uimarantavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sekä (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta

Terveysvalvonnan toimialueen kaikkien talousvettä toimittavien laitosten sekä yleisten altaiden näytteenottomäärät ovat säädettyjen asetusten mukaisia. Valvontakohteittaiset näytteenottosuunnitelmat ovat osa kunkin kohteen valvontatutkimusohjelmaa. Näytteenottosuunnitelmat päivitetään vuosittain ja ne ovat jokaisen valvontakohteen valvontasuunnitelmien liitteinä.

4.1.2. Muut näytteet

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja siivouksen tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein (esimerkiksi saunojen, pesutilojen, wc-tilojen, kauneudenhoituhuoneistojen puhtausnäytteet ja niiden mikrobiologiset tutkimukset). Terveystarkastuksen valvontakohteiden osalta joudutaan myös tarvittaessa selvittämään esimerkiksi sisäilman ja sisäympäristön laatua erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla.

Vuonna 2023 otetaan muita näytteitä seuraavasti:

- sisäympäristön laatuun liittyvät tutkimukset (*STMa 545/2015 asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista*)
- pintahygienia näytteitä toteutettavien projektien yhteydessä
- pintahygienia näytteitä erityisesti uimahalleista, kylpylöistä, liikuntatiloista, kauneudenhoituhuoneistoista yms.

Pintahygienianäytteitä otetaan sekä pintasivelynäytteinä että ATP-mittauksella.

Muita näytteitä otetaan mahdollisuuksien mukaan valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä. Projektinäytteenotot toteutetaan erikseen.

4.1.3. Valvonta näytteenoton yhteydessä

Tarkastuksen yhteydessä voidaan ottaa myös näytteitä, mutta pelkkä näytteenotto ilman muita valvontatoimia ei ole tässä suunnitelmassa tarkoitettu tarkastus.

4.1.4. Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä laboratorioden toimintaa, jota säätelee valtioneuvoston asetus (152/2015) elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista.

Terveydensuojelulain mukaiset näytteet tutkitaan voimassa olevan hankintasopimuksen mukaisesti valvontakohteen sopimuslaboratorioissa. Talousvesitutkimuksista vastaa Metropolilab/ Helsinki. Uima-allasvedet ja uimavedet tutkii Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy/ Kuopio. Laboratoriopalveluiden hankintapäätös on tehty vuonna 2020. Laboratorioden palvelut, saatavuus ja toiminta on kirjattu hankintasopimukseen ja valvontakohteiden valvontatutkimusohjelmiin.

Laboratoriopalveluiden saatavuudesta erityistilanteissa sekä tulosten ilmoittamisesta (talousveden, uimaveden ja uima-allasveden viranomaisnäytteet, häiriötilanteet ja laitoskohtaiset muut tulospoikkeamat) on sovittu hankintasopimuksen yhteydessä jokaisen valvontakohteen käytäntöjen mukaisesti.

Laboratoriot ovat ilmoittaneet omat yhteyshenkilöt ja yhteydenottotavat normaalin toiminta-ajan jälkeen. Toiminta virka-ajan ulkopuolella on sovittu myös viranomaisen ja jokaisen valvontakohteen kanssa. Molemmilla laboratorioilla on pitkäaikainen kokemus palvelun tuottamisesta ja vakiintuneet käytännöt sekä normaaliajan että virka-ajan ulkopuolella toimimisesta.

Laboratorioden kanssa on sovittu matalan kynnyksen ilmoituskäytännöt tilanteissa, joissa voi olla epäily veden välityksellä leviävästä epidemiasta (*VNa 1365/2011 elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä*).

Molemmat sopimuslaboratoriot ovat Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita. Vedden välityksellä leviävien epidemioiden selvityksen yhteydessä voidaan tarvittaessa käyttää myös muita kuin Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita.

Terveydensuojelun valvontatutkimuksia tekevät sopimuslaboratoriot siirtävät säännölliset viranomaisvalvonnan tulokset Vati-analysipalveluun.

4.1.5. Ulkopuolinen näytteenottaja

Terveydensuojelulain mukaisten talousvesi- ja uima-allasvesinäytteiden ottamisessa käytetään apuna ulkopuolista näytteenottajaa. Näytteenottajalta edellytetään voimassa olevaa ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointia. Ulkopuolinen näytteenottaja on hyväksytty ensimmäisen kerran vuonna 2009. Näytteenottajan henkilösertifikaatin voimassaolo tarkistetaan säännöllisesti.

Ulkopuolinen näytteenottaja ottaa osan toimialueen vesilaitoksien ja uimahallien/kylpylöiden vesinäytteistä. Niiden laitosten osalta, joiden näytteenotosta pääsääntöisesti vastaa ulkopuolinen näytteenottaja, otetaan vertailunäytteet terveystarkastajan toimesta määrävuosin. Talousvettä toimittavien laitosten osalta terveystarkastaja ot-

taa jaksottaisen valvonnan näytteet ja uima-allasvesien osalta terveystarkastaja ottaa yhden laajan näytteen. Näytteenotto on kuvattu tarkemmin kunkin valvontakohteen (talousvettä toimittava laitos, uimahalli, kylpylä yms.) valvontatutkimusohjelmassa.

4.2. Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista (Säteilylaki 859/2018). Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säteilylain 146 §:ssä tarkoitettua selvitysvelvollisuutta talousvettä toimittavan laitoksen ja muiden oleskelutilojen osalta. Säteilylain edellyttämä valvonta toteutetaan terveydensuojelulain valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä.

Suomessa on laadittu Kansallinen toimintasuunnitelma radonista aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi. Suunnitelmassa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja keinot, joiden avulla radonista aiheutuvaa keuhkosyöpäriskiä Suomessa voidaan pienentää.

Mikäli valvonnassa todetaan poikkeamia radon- ja/tai radioaktiivisuuden pitoisuuksien osalta, poikkem ilmoitukset tehdään Säteilyturvakeskukselle (STUK) lainsäädännössä edellytetyillä tavoilla (talousvesi, solarium). Ilmoituskäytännöt on kuvattu tarkemmin terveydensuojelun laatuasiakirjoissa. Solarium-tarkastus on kuvattu liitteessä 2.

Säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu terveydensuojelulain tarkoittamat viranomaistehtävät. Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen
- häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö
- lausunnot
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (esim. koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- toiminnan kehittäminen

Näihin muihin viranomaistehtäviin on varattava työaikaa ja henkilöresursseja. Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveystarkastukset ovat ensisijaisia tehtäviä suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä usein niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta. Terveystarkastusten käsittelyt (esimerkiksi oppilaitokset, lasten ja nuorten kohteet) ovat usein pitkäkestoisia ja edellyttävät monia erilaisia valvontatoimenpiteitä, joten niihin on varattava työaikaa.

Savonlinnan syväsatama on vuoden 2014 syksystä lukien Maailman terveysjärjestön (WHO) terveyssäännösten mukainen satama, joka on valtuutettu myöntämään todistuksen aluksen saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta.

Kansainvälisessä laivaliikenteessä olevien alusten tarkastukset eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Laivatarkastuksiin varattava tarkastusaika on sisällytetty ei suunnitelmalliseen valvontaan. Tarkastuksen sisältö on kuvattu liitteessä 2.

Muiden terveydensuojelun viranomaistehtävien tarkemmat kuvaukset ovat terveydensuojelun laatuasiakirjoissa (esimerkiksi asumisterveysasian prosessikuvaus, sidosryhmäyhteistyön ja sisäilmatyötyhmien kuvaukset sekä lausuntoprosessi).

Häiriötilannesuunnitelman päivittäminen on aloitettu vuonna 2022. Eri häiriötilanteiden terveydensuojelun toimintaohjeet valmistuvat vuoden 2023 aikana. Tässä yhteydessä päivittyy myös terveydensuojelun viestinnän ja tiedottamisen ohjeet.

5. TERVEYDENSUOJELUN PAINOPISTEET JA VALVONTAPROJEKTIT

Terveydensuojelun painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Painopisteet on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2020-2024

Terveydensuojelun painopisteet 2020-2024	
Omavalvonnan tukeminen	<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminnanharjoittajan tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa • Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm- riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa • Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö	<p>Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä • Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä • Häiriötilanteisiin varautumien ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulain mukainen toiminnanharjoittajan huolehtimisvelvollisuus (omavalvonta) on kirjattu terveydensuojelulakiin (§ 2). Omavalvontasuunnitelman tai -järjestelmän ei tarvitse olla kirjallinen, mutta toiminnanharjoittajan tulee esittää, miten toimintansa mahdollista terveyshaittaa aiheuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seuranta ja arviointia.

Vuonna 2018 toteutettiin toiminnanharjoittajille omavalvontaan liittyvä kysely. Kyselyn tulosten perusteella toiminnanharjoittajat tarvitsevat lisätietoa ja opastusta toimivan omavalvonnan rakentamiseksi. Terveystensuojelutiimi toteuttaa ohjelmakaudella 2020-2024 kyselyn tulosten perusteella toiminnanharjoittajien omavalvontaa tukevaa palvelua. Toimintamuodosta päätetään myöhemmin. Itä-Suomen aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynnin (2019) loppukeskustelussa toivottiin, että tehdyille omavalvontakyselyille tehdään jatkokysely. Terveystensuojelutiimi toteuttaa jatkokyselyn omavalvontaan liittyen sen jälkeen, kun omavalvonnan tukemisen toimintamuodot ovat olleet riittävän ajan toiminnanharjoittajien käytössä.

Terveystensuojelun valvonnassa vuosien 2019-2021 aikana on todettu ja tunnistettu toiminnanharjoittajien tarpeet omavalvonnan terveystensuojelua aiheuttavien riskien tunnistamiseen ja hallitsemiseen. Toimintaa on kehitetty siten, että ilmoituksen tekemisen yhteydessä suositellaan kirjallisen omavalvontasuunnitelman tekemistä. Toimintaluokille on laadittu valmiita täytettäviä ov-suunnitelmapohjia tukemaan toiminnanharjoittajia.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävä on alueellaan edistää ja valvoa terveystensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveystensuojelusta ja järjestettävä terveystensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa (TsL 6 §). Tarkoituksena on, että kuntalaisilla ja kunnan eri viranomaisilla olisi käytettävissään riittävästi tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveystensuojelullisista vaikutuksista. Viranomaisten on yhteistyössä arvioitava paikalliset ympäristöterveysriskit ja asetettava tavoitteet niiden vähentämiseksi. Yhteistyössä sovitaan toimenpiteet elinympäristöterveyden edistämiseksi, priorisoinnille sekä seurannalle. Nämä tulisi sisällyttää kuntien strategiaan ja hyvinvointityöhön.

Kuntaliitto on laatinut oppaan Ympäristöterveys ja yhdyskunnat maankäytön suunnitteluun, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun sekä ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ja päätöksentekijöiden käyttöön (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisu/2016/1731-ymparistoterveys-ja-yhdyskunnat>). Oppaan keskeinen asia on alueidenkäyttö ja ympäristöterveyden huomioiminen päätöksenteossa. Hankkeisiin ja suunnitelmiin vaikuttaminen onnistuu parhaiten, kun terveystensuojeluviranomainen osallistuu hankkeisiin jo ennen varsinaisia lausuntokierroksia (esim. YVA-selvitykset, alueiden käytön suunnittelu, rakennusluvat).

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon/ Terveystensuojelun toimialueen elinympäristöterveyden edistämisen työ on aloitettu vuonna 2022. Opinnäytetyönä valmistuu toimialueen elinympäristöriskien kartoitustyö. ’

Terveystensuojelun terveystensuojelulain valvontaa tukevat valvontayksikön omat valvontaprojektit

Terveystensuojelun omat projektit valitaan terveystensuojelulain valvontaa tukeviksi. Vuonna 2023 jatketaan taulukossa 7 olevia projekteja, jotka ovat useamman vuoden kestäviä projekteja. Valmistuneista projekteista tiedotetaan niiden valmistuttua. Aiemmin projektisuunnitelmissa olleet aloittamattomat projektit siirretään tuleville vuosille.

Taulukko 7. Terveysvalvonnan omat projektit v. 2023->:

Elinympäristön terveysriskit (Opinnäytetyö v. 2023)
Ensisijaisten tilojen <i>Legionella</i> -selvitys
Siivousvälineiden ja siivousvälineiden hygieniaprojekti
Yleisten liikuntatilojen hygieniaprojekti
Uimahallien ja kylpylöiden hygieniaprojekti
Sisäilmastoon liittyvä olosuhdeselvitys projekti (julkiset rakennukset, iv/lämpötila muutokset energiansäästöön liittyen)
Lämpötila ja sisäilman suhteellinen kosteus, mahdollinen kosteuden riskit
Terveydensuojelujärjestys
Opinnäytetyö v. 2023

6. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTAAN KÄYTETTÄVÄ TYÖAIKA

Terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan käytettävä työaika jakautuu suunnitelmalliseen ja ei suunnitelmalliseen valvontatyöhön. Suunnitelmallinen valvontatyö sisältää valvontakohteiden tarkastukset ja näytteenoton.

Suunnitelmallinen valvontatyö

- Suunnitelmallisen valvonnan tarkastusajat on esitetty liitteessä 1 valvontakohdetyypeittäin. Vuonna 2023 terveydensuojelulain mukaisiin suunnitelmallisiin tarkastuksiin varataan **1085 henkilötyötuntia eli 144 henkilötyöpäivää** (htpv = 7,55 h). Toimintatyyppikohtaiset tarkastusajat on esitetty liitteessä 1.
- Tarkastusaikaan ei sisällytetä matkoihin kulunutta aikaa, terveysvalvonta arvioi vuoden 2023 suunnitelmallisiin tarkastuksiin kuluvaan matkustusaikaa keskiarvona 1,5 h/tarkastuskohde. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia vuodelle 2023 on 147 kpl. Tarkastusmatkoihin on varattava aikaa 221 h eli **29 htpv**.
- Talousvesiasetusten (STMa 1352/2015 ja STMa 401/2001) mukaisten vesilaitosten säännöllisen valvonnan näytteenottoon käytettävä aika on **50 htpv/a**. Terveystarkastajien näytteenottoon varataan **14 htpv/a** ja ulkopuolisen näytteenottajan käyttämä aika on 36 htpv/a.
- Uima-allasvesinäytteiden ottamiseen käytettävä aika on **20 htpv/a**. Terveystarkastajien käyttämä aika on **8 htpv/a** ja ulkopuolisen näytteenottajan 12 htpv/a.
- Uimarantojen vesinäytteiden ottamiseen käytettävä aika on **15 htpv/a**.
- Eri valvontakohteiden (esim. majoitushuoneistot, koulut) vesinäytteiden ottamiseen varataan aikaa **5 htpv/a**.

Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät

Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät (ei-suunnitelmallinen terveydensuojelun valvontatyö) on kuvattu kappaleessa 4.2.

Juomavesidirektiivin myötä kansallinen lainsäädäntömuutos vuoden 2023 alusta muuttaa talousvettä toimittavien laitosten valvontaa. Riskinarviointi ja omavalvonnan tarkastaminen sekä talousveden että muiden toimintatyyppien osalta työajan huomiointi valvontasuunnitelmassa. Valvontakohdetietojen ylläpitäminen, sekä Vati -ohjelmaa liittyvät muutokset edellyttävät merkittävien resurssien varaamista. Ympäristöterveydenhuollon organisaatiomuutos edellyttää resurssivarausta. Kuluva

vuoden aikana sopeutetaan terveydensuojelulain toiminta näihin muutoksiin liittyen siten, että terveydensuojelulain riskiperusteista valvontatyötä ei vaaranneta.

Terveydensuojelulain mukaista valvontatyötä tekee kolme terveystarkastajaa vuonna 2023. Terveydensuojelun työajasta varataan tupakkalain mukaiseen valvontaan 20 htpv, jolloin terveydensuojelulain valvontaan voidaan varata enintään 640 htpv. Aikaisempien vuosien terveydensuojelulain valvontasuunnitelman toteuma on ollut 40-65 % valvontasuunnitelmasta.

Terveydensuojelun arvioitu kokonaistyöaika- ja tarve vuonna 2023 on:

Suunnitelmallinen valvontatyö	htpv
Suunnitelman mukaiset tarkastukset	144
Suunnitelmallinen näytteenotto 90 htpv <ul style="list-style-type: none"> • Terveysvalvonnan osuus 42 htpv • <i>Ulkopuolisen näytteenottajan osuus 48 htpv</i> 	42
Matkoihin käytettävä aika	29
Suunnitelmallinen valvontatyö yht. *) ei sisällä ulkopuolisen näytteenottajan työaikaa	215 (34 %)
Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät	
Valvontakohteisiin liittyvä (mm. ilmoitukset, häiriötilanteet, riskinarviointi)	110
Asumisterveys/sisäilma	160
Muu Tsl-valvontatyö (mm. sidosryhmäyhteistyö)	70
VATI, laatu, häiriötilannesuunnitelma, toiminnan kehittäminen, koulutus yms	55
Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät yht.	395 (62 %)
Terveydensuojelulain valvontatyö yhteensä	
Valvonnan muutoksiin ja organisaatiomuutokseen tarvittava aika	+ 30 htpv (4 %)
Muutostyöhön varattava aika sopeutetaan muuhun toimintaan kuluvan vuoden aikana, kun nähdään todellinen tarvittava muutostyöaika (<i>esim. näytteenottotehtävien ulkoistaminen, lisäresurssit</i>)	

7. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain Itä-Savon ympäristöterveydenhuoltojaostossa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan valvontakohdetyypeittäin, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Arvioinnissa selvitetään toteutuneet tarkastukset ja näytteenotto valvontakohdetyypeittäin. Lisäksi selvitetään osallistuminen valvontaprojekteihin. Tarvittaessa kerrotaan syyt tai perustelut toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat.

Valvontasuunnitelman toteuman arvioinnissa tulee jatkossa kiinnittää huomiota siihen, että vuosittainen valvontasuunnitelman toteuma voi olla hyvinkin erilainen johdettujen jo valvontakohteiden eri tarkastustiheyksistä. Terveydensuojelulain valvontatyö

on jatkossakin suurimmalta osaltaan ei suunnitelmallista -valvontatyötä. Tällöin käytävissä olevien resurssien puitteissa joudutaan priorisoimaan ja kohdentamaan valvontaa riskiperusteisesti, jolloin suunnitelmallisen valvonnan osuus voi merkittävästikin pienentyä.

Terveydensuojelulain valvontasuunnitelman arvioinnissa valvonnan kattavuuden arvioinnin lisäksi tulee tarkastella painopisteiden näkymistä ja toteutumista valvon-
nassa. Lisäksi tulee arvioida onko valvontasuunnitelman painopisteillä lisätty valvon-
nan vaikuttavuutta sekä arvioida yleisesti valvonnan eri osa-alueiden vaikuttavuutta.
Valvontasuunnitelman toteuman arvioinnin yhteydessä on tarkoituksenmukaista ar-
vioida millä tavoin tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan
parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Talousveden (EU-laitos) ja uimarantavesien (EU-uimarannat) osalta tutkimustulokset
toimitetaan aluehallintovirastolle maaliskuun (talousvesi) ja syyskuun (uimarannat)
loppuun mennessä.

Raportointi ja aikataulu on selostettu tarkemmin valvontasuunnitelman yleisessä osi-
ossa.

Liite 1. Terveysturvallisuuden mukainen suunnitelmallinen valvontatyö								
TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyyppi	Riski- luokka	Valviran tarkastus- taajuus/ vuosi	Tarkastukseen keski- määrin käytettävä aika, h	Kohdemäärä vuonna 2023	Tarkastus- määrä 2023 (Valviran edellyttämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2023 **)	Tarkastuksiin käytettävä aika 2023 Yhteensä, h
	*) Valviran riskinarviointiin perustuva yksikön tarkastusmäärä/ vuosi **) Valvontayksikön valvontakohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuva tarkastusmäärä/ vuosi							
Majoitustoimintaan tarkoitettu tila								
Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti	Hotelli Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoito	2-1	0,2	2-8	36	9	9	72
Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	2-1	0,2	2-8	16	3	3	24
Majoituskasarmi	Kasarmit	2-1	0,2	2-8	0			
Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat)	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä; Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen Muu majoitustoiminta	2-1	0,2 (0 verkkoalustoilla tarjottava pienimuotoinen lyhytaikainen majoitustoiminta)	2-8	70	14	14	112
Yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maaumala ja uimaranta								
Urheiluhalli tai jäähalli	Yleinen liikuntatila	1	0,2	2-4	4	1	1	4
Yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila, jossa on enemmän kuin yksi liikuntatila	Yleinen liikuntatila	1	0,2	2-4	22	4	4	16
Yleisölle avoin liikuntatila, jossa on korkeintaan yksi liikuntasali	Yleinen liikuntatila	1	0,2	2-4	0	0	0	0
Yleisölle avoin sauna (pääasiainen käyttötarkoitus)	Saunat	2	0,5	2-3	0	0	0	0

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyyppi	Riski-luokka	Valviran tarkastus-tiheys/vuosi	Tarkastukseen keski-määrin käyt-tävä aika, h	Kohdemäärä vuonna 2023	Tarkastus-määrä 2023 (Valvi-ran edellyt-tämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2023 *)	Tarkastuksiin käytettävä aika 2023 Yhteensä, h
Kylpylä, uimahalli, maauimala sekä uimaveden laadun hallinnasta ja direktiivin 76/160/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/7/EY mukainen yleisölle avoin uimaranta (ns. EU-uimaranta)	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	1	2-4	4	4	4	16
	Yleiset altaat (kylpylä, uimahalli ja maauimala)	3	1	3-8	7	7	7	56
Muu yleisölle avoin uimaranta	Pienet yleiset uimarannat	2	1	2-4	28	28	28	112
Päiväkoti ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämisaika sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämisaika								
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti siihen varatussa tilassa	Päiväkoti, ryhmäperhe-päiväkoti, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	2	0,3	3-8	29	10	10	80
Lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvä toiminnan järjestämisaika	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot <i>Lasten sisäleikkipuistot ovat 2022 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä liikuntatiloja ja ne kirjataan Vatiin toimintatyyppille yleinen liikuntatila.</i>	2-1	0,25	3-8	5	1	1	8
Esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta ja korkeakoulutusta järjestävä oppilaitos Taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos, opetuksen järjestämisaika	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	0,3	5-15	51	17	17	255

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyyppit	Riski- luokka	Valviran tarkastus- taajuus/ vuosi	Tarkastukseen keski- määrin käytettävä aika, h	Kohdemäärä vuonna 2023	Tarkastus- määrä 2023 (Valviran edellyttämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2023 *)	Tarkastuksiin käytettävä aika 2023 Yhteensä, h
Jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö								
Tehostetun palveluasumisen yksikkö tai laitoshoidon antava sosiaalihuollon yksikkö	Vanhainkoti (laitoshuolto), vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen) Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen), Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen), Muut yksiköt	2	0,3	3-8	58	20	20	160
Lastensuojelulaitos	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit, ammatilliset perhekodit, muut lasten-suojeluyksiköt,	2	0,3	3-8	2	1	1	8
Ensi- ja turvakoti	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	2	0,3	3-8	0	0	0	0
Solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola								
Solariumpalvelu	Solarium	2	0,2	2-3	1	1	1	3
Ihoa rikkova toiminta	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	2-3	42	10	10	30
Erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	2-3	7	2	2	6
Talousvettä toimittava laitos								
18 §:n mukainen talousvettä toimittava laitos	EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto)	3	1 (0,5 jos vain jakelua)	8-15	1	1	1	15
18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10–999 m ³ päivässä tai 50– 4999 henkilölle (ominaisuustieto)	3	1 (0,5 jos vain jakelua)	4-8	15	12	12	96
18 a §:n mukainen talousvettä toimittava laitos, jonka toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa ja alle 50 henkilön tarpeisiin	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto)	2	0,5 (0,3 jos vain jakelua)	2-6	5	2	2	12

TsL toimipaikka tai toiminto	Vatin toimintatyytit	Riski-luokka	Valviran tarkastusti-heys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika, h	Kohdemäärä vuonna 2023	Tarkastus-määrä 2023 (Valviran edellyttämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2023 *)	Tarkastuksiin käytettävä aika 2023 Yhteensä, h
Muu terveystarkastuksen kohde	Muu				0	0	0	0
Yhteensä					403	147	147 kpl	1085 h 144 htp/a

Liite 2. Tarkastusten sisältö toimintaluokittain/-tyypeittäin	
Toimintaluokka/-tyyppi	Tarkastuksen sisältö
Talousveden toimittaminen (asetukset 1352/2015 ja 401/2001))	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja riskienhallinta Omavalvonta ja varautuminen Valvontatutkimusohjelma/ näytteenottosuunnitelma Talousveden laatu Vedenottamot Vedenkäsittelylaitokset Ylä- ja alavesisäiliöt Talousveden jakeluverkosto
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot Lasten ja nuorten kohteet: Kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat/ lastenkodit, lastensuojeluyksiköt ja vastaavat/ vanhainkodit ja vastaavat/ muut sosiaalialan yksiköt	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset

<p>Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä tekevät huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, solarium</p>	<p>Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Työvälineiden siisteys ja puhdistus Asiakkaille annettavat tiedot Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi</p> <p>Solariumin tarkastuslomakkeen asiakokonaisuudet (STUK) Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset</p>
<p>Liikunta ja virkistystoiminta Yleiset saunat/ kuntosalit ja liikuntatilat</p>	<p>Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet</p> <p>Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset</p>
<p>Yleiset altaat</p>	<p>Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Valvontatutkimusohjelma Allasveden laatu Riskinarviointi ja omavalvonta Puku-, pesu-, sauna- ja wc-tilat Allastilat Oheistilat Puhtaanapito</p> <p>Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset</p>
<p>Yleiset uimarannat</p>	<p>Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Seurantakalenterin näytteenottosuunnitelma Uimaveden laatu Tiedottaminen Puku-, pesu-, sauna- ja wc-tilat Uimarannan siisteys, kunto ja jätehuolto</p> <p>Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset</p>
<p>Solarium-tarkastukset</p>	<p>Solarium-tarkastukset tehdään terveydensuojelun tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuslomakkeena käytetään Säteilykeskuksen (STUK) tarkastuslomaketta: https://www.stuk.fi/documents/12547/103386/Solarium-tarkastuslomake.pdf/7917b0cc-9d4a-4fa8-b85f-fcd22ab82a98</p> <p>Tarkastuksella tehdään lomakkeen mukaiset havainnot ja lomake lähetetään mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten toimivaltaiselle viranomaiselle Säteilyturvakeskukseen (STUK)</p>
<p>Alusten tarkastukset ja saniteettitodistukset</p> <p>Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälinen terveyssäännöstö (2005)</p>	<p>Tarkastus ja saniteettitodistus tehdään Kansainvälisen terveyssäännöstön (IHR) 2005: Alusten tarkastusta ja saniteettitodistusten myöntämistä koskevan käsikirjan mukaisesti</p> <p>https://www.valvira.fi/documents/14444/413701/WHOn+k%C3%A4sikirjan+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s/ec7339b3-2732-4661-a277-ca80e7189dc5</p>

**ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA
VUODELLE 2023**

1. TAUSTAA

Tupakkalain (549/2016) tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tarkoitettua tavoitteen saavuttamiseksi laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo alueellaan:

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain 84 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Tupakkalain valvontasuunnitelmaa ohjaa tupakkalaki (549/2016), valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006), tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelman tarkoituksena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta. Valvonnan painopisteiden avulla pyritään kohdistamaan rajalliset valvontaresurssit suunnitelmallisesti ja tehokkaasti edistäen tupakkalain tavoitteiden toteutumista. Valvontasuunnitelmassa on kuvattu tupakkalain valvonta kokonaisuudessaan sekä säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat valvontakohdetyypit, tarkastustiheydet ja tarkastustavoitteet. Tupakkalain valvontasuunnitelma on laadittu valvontakohteiden valvontatarpeen mukaisesti ja se päivitetään aina tarvittaessa.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lain-

säädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja –rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta.

Euroopan unionin uusi tupakkatuotedirektiivi tuli voimaan 19.5.2014. Direktiivi saatiin osaksi kansallista lainsäädäntöä tupakkalain kokonaisuudistuksen voimaantulon myötä 15.8.2016. Tupakkalain soveltamisala laajeni samalla koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisiä ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, kuten yrttisavukkeita. Direktiivistä suoraan johtuvat uudet säännökset koskevat muun muassa tupakkalain piirissä olevien tuotteiden ominaisuuksia sekä niistä viranomaisille tehtäviä (ennakko)ilmoituksia. Myös tuotepakkauksia koskeva sääntely tulee pääsääntöisesti suoraan tupakkatuotedirektiivistä. Viimeisin tupakkatuotedirektiivistä johtuva muutos koskee vähittäismyyntipakkausten merkintöjä, joihin uusina pakollisina merkintöinä tulevat jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkinnät vaiheittain 20.5.2019 alkaen.

Direktiivin täytäntöönpanon lisäksi tupakkalakiin tuli vuonna 2016 kansallista lisäsääntelyä koskien muun muassa etämyyntiä, tukkumyynnin ilmoitusvaraisuutta sekä tupakointikieltoja. Myyntiä koskevia kieltoja ja rajoituksia laajennettiin koskemaan myös tupakkalain piiriin tulleita uusia tuotteita. Vuonna 2019 tupakkalakiin tehtiin pieniä muutoksia direktiivin jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkintöjä koskevan sääntelyn toimeenpanon yhteydessä koskien lähinnä tukkumyynnin rajoituksia.

Viimeisin tupakkalain muutos tuli voimaan toukokuussa 2022. Lakiin lisättiin mm. niin kutsuttu plain packaging -sääntely, jolla yhdenmukaistetaan tupakkalain alaisen tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia sekä ulkoasua. Lisäksi tupakointikieltoja laajennettiin koskemaan lasten leikkikenttiä sekä yleisiä uimarantoja (ns. EU-uimarannat, joilla on huomattava määrä käyttäjiä). Valvonnan näkökulmasta merkittävänä muutoksena voidaan pitää tuotevalvontavastuun laajentumista koko myyntiketjulle sekä vuotuisiin myyntimääriin perustuvaa Valviralle maksettavaa valvontamaksua tuoteilmoitusvelvollisilta valmistajilta ja maahantuojilta.

Viime aikoina muutoksia valvonnan toimintaympäristöön on aiheuttanut myös tupakkatuotteiden ympäristövaikutukset ja niitä koskevat sääntelymuutokset. Tupakkatuotteet ovat merkittävä ongelma paitsi ihmisten terveyden, myös luonnonympäristön kannalta. Tupakantumppien sisältämän muovin kielteiset ympäristövaikutukset kuuluvat Euroopan neuvoston direktiivin (EU) 904/2019, jäljempänä SUP-direktiivi, soveltamisalaan. SUP-direktiivi ja sen nojalla annettu kansallinen sääntely edellyttää useita toimia, joilla pyritään ehkäisemään tupakantumppien aiheuttamaa roskaamista. Lisäksi muutoksia valvonnan toimintaympäristöön on aiheuttanut markkinavalvonta-asetus sekä sen täytäntöönpanon edellyttämä kansallinen sääntely, jonka seurauksena tupakkalain alaisten tuotteiden markkinavalvontaan sovelletaan lakia eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta (1137/2019), ellei tupakkalaissa toisin säädetä.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä aiemmin poistuneita kohteita ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat. Poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain noudattamista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä (ei suunnitelmallista valvontaa). Jos tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tarkastuskohteeseen tehdään tupakkalain mukainen tarkastus. Terveysturvallisuuden mukaisissa tarkastuskohteissa, esim. kouluissa ja päiväkodeissa on terveysturvallisuuden mukaisen tarkastuksen yhteydessä perustelua tarkastaa samalla tupakkalain noudattaminen.

Tupakkalain toteutumista on usein tarkoituksenmukaista valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Elin- ja työterveyskeskuksiin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovälineiden myyntiä lääkelain perusteella.

2. TARKASTUKSEN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET

Tupakkalain mukaisen tarkastuksessa selvitetään, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarkastuksen on sisällettävä vähintään ympäristöterveydenhuollon toimialakohtaisessa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritellyt toimenpiteet (VnA 665/2006, 4 §).

Tarkastus voi kohdistua esimerkiksi kohteen tiloihin, olosuhteisiin, tuotteisiin, oma- ja valvonnan tasoon, päätöksenmukaisuuteen, säädösten noudattamiseen, henkilökunnan toimintatapoihin, markkinointiin ja tupakkatuotteiden esilläpitokiellon toteuttamiseen.

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun tai höyryn kulkeutumista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Tarkastukseen voi mahdollisesti sisältyä myös mittauksia ja näytteenottoa sekä jatkotutkimuksia. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei lueta tarkastukseksi.

Tarkastuksessa käytetään Vati-tietojärjestelmässä olevia tarkastuslomakepohjia. Liitteessä 1 on kerrottu suunnitelmallisen tarkastuksen sisältö toimintatyyppittäin.

Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus ja suoritetaan mahdollinen seuranta- ja tarkastus. Tarkastuskertomus annetaan tiedoksi asianosaiselle taholle sekä tarvittaessa muille viranomaisille. Tarkastuskertomuksessa annetaan tarvittaessa

ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä. Seurantatarkastus tehdään annettujen ohjeiden ja määräysten toteuttamisen tarkistamiseen. Seurantatarkastuksesta tehdään myös aina tarkastuskertomus.

Tupakkalain mukaiset valvontakohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet (tarkastukset, näytteenotot, mittaukset yms.) kirjataan VATI-järjestelmään.

2.1. Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen käytettävän ajan määrittelyssä on otettava huomioon:

- tarkastuksen suunnittelu, valmistelu ja sisältö
- tarkastus
- tarkastuskertomuksen laatiminen

Matka-aika kohteeseen huomioidaan voimavarojen suunnittelussa, mutta sitä ei huomioida tarkastusajassa. Liitteessä 2 on esitetty tupakkalain kohdetyypien tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika tunteina.

2.2. Suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointilalliset ravintolat
- tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Suunnitelmallisen valvonnan osuudeksi vuodelle 2023 on arvioitu 45 htpv eli 0,20 htv.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu tupakkalain tarkoittama valvontatyö ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Muuta suunnittelematonta valvontatyötä on esimerkiksi erilaiset yllättävät valvontatapaukset, kuten valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa, tupakkatuotteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa tai tupakointikieltojen rikkomista. Edellä mainitut valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niissä on taustalla epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakkalain valvontaan liittyvää muuta suunnittelematonta työtä on lisäksi tupakkalain mukaisten vähittäismyyntilupahakemusten ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittely, asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely ja niiden kieltojen valvonta, toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä osallistuminen valvontaa kehittäviin koulutuksiin.

On hyvä huomioida, että poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukenes-

teet, yrittäjä) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta. Tällaisia myyntipaikkoja voivat olla muun muassa liikkeet, jotka myyvät pelkästään esimerkiksi vesipiippuja ja niissä käytettäviä yrittäjäseoksia, sähkösavukelaitteita ja nikotiinittomia nesteitä tai tupakointivälineitä. Ko. kohteille ei aseteta tavoitteita suunnitelmalliselle valvonnalle, mutta niihin voi kohdistua suunnitelmattomaa valvontaa.

Suunnitelmattomaan tupakkalain mukaiseen valvontatyöhön varataan vuonna 2023 66 htpv eli 0,3 htv.

2.3. Tupakkalain mukaisen valvonnan maksullisuus

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvonnan maksuja peritään hyväksytyin taksan mukaisesti:

- myyntiluvan- tai ilmoituksen käsittelystä
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvasta vuosittaisesta valvontamaksusta
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely

On huomioitava, että toiminnanharjoittajien rekisterin ylläpito sekä maksujen lähettäminen toiminnanharjoittajille vievät merkittävästi yksiköltä aikaa, mikä on sitten pois muusta valvontatyöstä.

3. VALVONTAKOHTEIDEN TARKASTUSTIHEYS JA RISKINARVIOINTI

Valvontakohteen riskinarvioinnissa otetaan huomioon toiminnan luonne ja laajuus sekä kohteen aikaisempien tarkastusten havainnot, toimenpide-esitykset ja määräykset. Tarkastustiheys määritetään kohteen tosiasiallisista riskeistä. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Kuitenkaan tupakkatuotteiden ja nikotiinesteiden vähittäismyynnin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella, johtuen vähittäismyynnin valvonnan erittäin tärkeällä roolilla tupakkatuotteiden sekä nikotiinesteiden alaikäiselle myynnin ehkäisemisessä. Lisäksi valvontaohjelman painopisteinä olevat kohdetyypit on tarkastettava tai niihin on kohdistettava muita toimenpiteitä (asiantuntijan koulutus) sinä ajanjaksona, jolloin ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

Kohdetyypikohtaisessa riskinarvioinnissa tulee huomioida seuraavat merkittävät osatekijät:

- Omavalvonnan taso; puutteellisuus (tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinesteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)

- Valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset taikka muulla tavoin ilmevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Toimijan laiminlyönnit, kuten ilmoitusten kautta tietoon tulleet puutteet ja lainvastaisuudet
- Vuodenaika (tupakkatuotteiden myynnin osalta esimerkiksi koulujen alkaminen, tupakointikieltojen ja -rajoitusten osalta esimerkiksi festivaalikaudet)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, vammaiset, sairaat)

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollossa ravintoloiden erilliset tupakointitilat tarkastetaan riskinarvion mukaisesti 0,2 tark./v tiheydellä.

Tupakkalain valvontasuunnitelmassa käytetään Valviran kohdetyyppikohtaisia tarkastustiheyssuosituksia. Tupakkalain valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet, suunnitellut tarkastukset ja niihin käytettävä työaika on esitetty liitteessä 2.

4. NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten toteutumisen arviointi perustuu ensisijaisesti aistinvaraiseen arviointiin savuttomuudesta. Näytteitä otetaan savuttomuuden toteutukseksi mikäli asiantuntijalausunto tai aistinvarainen arvio ei ole yksistään luotettava. Tupakansavun kulkeutumista voidaan tällöin selvittää merkkiainetutkimuksella. Riitatilanteissa tai epäselvissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte aktiivi- tai passiivikeräintä käyttäen. Näytteenotossa noudatetaan työterveyslaitoksen antamia ohjeita.

Lisäksi ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat avustavat näytteenotossa tarvittaessa Valviraa, yksittäisissä mainonnan- tai laadunvalvontaan liittyvissä asioissa. Tupakkalain valvontaan liittyvissä näytteiden tutkimuksissa käytetään Työterveyslaitoksen laboratorioita.

5. VALVONNAN PAINOPISTEALUEET JA PROJEKTIT SUUNNITELMAKAUDELLE 2020–2024

Itä-Savon ympäristöterveydenhuolto noudattaa valvontasuunnitelmassaan valtakunnallisen valvontaohjelman päivityksen 2020–2024, painopistealueita.

Valvontaohjelman painopisteitä vuosina 2023–2024 ovat toiminnanharjoittajien omavalvonnan tukeminen sekä tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta.

Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa.

Painopisteillä edistetään tupakkalain ja tupakkapolitiikan tavoitteiden toteutumista. Tupakkalaissa omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta on erikseen säädetty tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin sekä tupakointilallisten ravitsemisliikkeiden osalta. Näiltä osin omavalvonta on elinkeinonharjoittajalle pakollista.

Toukokuun 2022 alusta lukien elinkeinonharjoittajien (vähittäis- ja tukkumyyjien) omavalvontavelvollisuus on laajentunut tuotteita koskevaan valvontaan. Tämä tarkoittaa sitä, että elinkeinonharjoittajilla on velvollisuus varmistaa, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädettyt ilmoitukset ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia. Sen, onko tuotteesta tehty vaadittava ilmoitus, voi tarkistaa Valviran verkkosivuillaan ylläpitämästä julkisesta tuoteilmoitusten rekisteristä (tupakkalain tuoteilmoitusten hakupalvelu). Tuotetta ei saa tuoda markkinoille ennen kuin Valviran perimä ilmoitusmaksu on maksettu ja vähittäismyyntipakkaukset sekä myyntipäällykset vastaavat tupakkalain mukaisia vaatimuksia. Kunta tukee ohjauksellaan ja valvonnallaan elinkeinonharjoittajien omavalvonnan toteuttamista. Tarkoituksena on, että toiminnanharjoittajien tietoisuus tupakkalain mukaisista vaatimuksista lisääntyy, sekä mahdolliset lainvastaiset tuotteet tunnistetaan, eikä niitä oteta myyntiin. Omavalvonnan laajentuminen edellä mainitusti tukee kuntien ja Valviran tehtävää osaltaan varmistaa, että toiminta vastaa laissa säädettyä. Painopisteen tavoitteena on auttaa parantamaan toiminnanharjoittajien omavalvonnan laatua, lisätä valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää valvontakohteista tehtävää riskinarviointia. Muutosten vuoksi toiminnanharjoittajien tulee päivittää omavalvontasuunnitelmiaan, siirtymäajan puitteissa eli 1.5.2023 mennessä. Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö tukee toimijoiden omavalvontaa tiedottamalla ja ohjeistamalla tupakkatuotteiden myyntipaikkoja muutoksista vuoden 2023 alussa.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon toteuttamassa tuotevalvonnassa vuosina 2023–24 korostuu toukokuussa 2022 voimaan tullut tupakkalain muutos. Tupakkalailla säädetään jatkossa tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä niin, etteivät ne saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista (pakolliset ja sallitut merkinnät). Muutoksella säädettiin myös savukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteen ulkoasua koskevista vaatimuksista. Pakkausten ja tuotteiden ulkoasun yhdenmukaisuutta koskeva sääntely tulee voimaan siirtymäajan jälkeen, eli 1.5.2023. Lisäksi valvonnassa huomioidaan SUP-direktiivin vaatimukset. Valvonnassa pyritään varmistamaan, että pakkauksissa ja päällyksissä on SUP-direktiivin mukainen merkintä. Mikäli tupakkalain myynnin valvonnassa havaitaan tuotteita, joista kyseiset merkinnät puuttuvat, on asiasta ilmoitettava Tukesille. Tuotevalvontaa suoritetaan vähittäismyyntipakkausista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetty vaatimukset (mm. tunnusomaisten makujen ja tuoksujen kiellon noudattaminen).

Markkinoinnin valvonnassa huomiota viranomaisyhteistyön toimivuuteen. Tupakkalaissa säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Markkinointikieltoa

koskeva sääntely on välineneutraali kattaen kaikki tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet sekä kaiken myyinnedistämistoiminnan. Valvontaa haastaa markkinoinnin moninaiset kanavat, ja yhä enemmän sitä toteutetaan internetissä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tarkastusten yhteydessä onkin hyvä käydä läpi myyntipaikan mahdolliset verkko- ja sosiaalisen median sivut ja puuttua mahdollisiin mainonnallisiin elementteihin. Tupakkalain alaisten tuotteiden haittojen osalta erityisenä suojeltavana ryhmänä on pidetty lapsia ja nuoria, ja tätä muun muassa laajalla markkinointikiellon sääntelyllä ja sen noudattamisen valvonnalla pyritään turvaamaan.

Ehkäisevän päihdetyön kanssa tehtävällä yhteistyöllä (vuonna 2024) toteutetaan sekä tupakkalain että ehkäisevän päihdetyön tavoitteita.

6. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain alueellisessa ympäristöterveydenhuoltojaostossa. Arviointia hyödynnetään paikallisen tupakkavalvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden ja vaikuttavuuden varmistamisessa sekä uusien suunnitelmien laadinnassa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan valvontakohdetyypeittäin.

Tupakkalain valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa kuvataan suunnitelmallisten tarkastusten kattavuus, jossa tarkastellaan omien painopistealueiden valvonnan toteutumista, tarkastuksiin käytettyä aikaa verrattuna suunniteltuun ajankäyttöön sekä tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määriä ja laatua sekä valvontaviranomaisen toimenpiteitä näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle. Lisäksi tarkastellaan tarkastusten ja näytteiden määriä valvontakohdetyypeittäin, valvontaprojekteihin osallistumisesta, valvonnasta saatuihin tuloihin ja niiden kohdistumisesta. Osaltaan siinä arvioidaan voimavarojen riittävyyttä sekä toiminnan kehittämistarpeita.

Vuosittain tupakkalain valvontatiedot ja valvontasuunnitelmien toteumat raportoidaan aluehallintovirastoille maaliskuun loppuun mennessä. Valvontatiedot siirtyvät VATI-järjestelmän kautta aluehallintovirastoon. Valvontayksikkö laatii sanallisen arvion lautakuntakäsittelyä varten ja se toimitetaan aluehallintovirastoille.

Aluehallintovirasto tekee oman arvioinnin valvontasuunnitelmasta ja sen toteutumisesta yhdessä arviointi- ja ohjauksenkäynnistä saatujen tietojen perusteella ja muodostavat siten pohjan valvontaohjelman arvioinnille. Tavoitteena on, että aluehallintovirastot arvioivat kuntien valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakaudella ja laativat yhteenvedon valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinneista vuosittain. Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten valvontasuunnitelmissa on huomioitu valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja sen painopisteet. Samalla arvioidaan, kuinka kattavasti tupakkalain mukainen säännöllinen valvonta on toteutunut ja onko tavoitteiden toteutumista parannettavissa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Tupakkalain mukaisten suunnitelmallisten tarkastusten sisältö toimintatyypeittäin LIITE 1

Tupakkalain mukainen kohde- tyyppi	Tarkastuksen sisältö pääpiirteittäin
Ravintola tai muu ravitsemis- liike, jossa on erillinen tupa- kointitila	<p>Sisätilojen savuttomuus Tupakointitila rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä Rakenteiden tiiveys, oviaukko Tupakansavu ei leviä tilan ulkopuolelle Tupakointitilassa työskentely ainoastaan tuuletuksen jälkeen Riittävä poistoilmavirta Varustettu kiinteällä mittalaitteella Tupakointitilan tarjoilukiello sekä ruokien ja juomien vientikielto Tupakointitilaan ei järjestetä oheistoimintaa Merkinnät ja opasteet (mm. maksimi käyttäjämäärä) Jatkuva valvonta Omavalvonta (tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta, ilmanvaihdon tarkastaminen, kirjanpito, omavalvontasuunnitelma)</p>
Tukku- ja vähittäismyynti	<p>Myyntin luvamukaisuus (mm. tuoteryhmät, myyntipisteiden lukumäärä, myydäänkö alaikäisille, ovatko myyjät yli 18-vuotiaita tai yli 18-vuotiaan valvonnassa) Omavalvontasuunnitelma ja kirjaukset (mm. uusien työntekijöiden perehdytys, ongelmatilanteet, välitysepäilyt) Myyntipisteet jatkuvassa valvonnassa Myyntikieltoilmoitus Myyntilupa-asiakirja Tuotteiden sijoittelu Esilläpitokiellon ja mainontakiellon toteutuminen Kuvaston ja luettelon vaatimuksenmukaisuus Lainsäädännön vaatimuksen mukaiset tupakkatuotteet ja myyntipakkaukset Sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet sekä niiden myyntipakkaukset Poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet ja niiden myyntipakkaukset Etämyyntikielto Hintahyvityskiellon toteutuminen</p>

Tupakkalain valvontakohtedyyppien tarkastustiheys ja käytettävä aika 2023

LIITE 2

Tupakkalain mukainen kohde- tyyppi	Tarkastusti- heys / vuosi	Kohteiden lu- kumäärä	Tarkastus- määrä 2023
Tupakointikiellot ja -rajoitukset			
Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,2	6	3
Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, markkinointi ja esillä- pito			
Tukkumyynti	0,5	1	1
Vähittäismyynti	0,5	90	45*)
Valvontamaksujen laskutus			90 h
YHTEENSÄ (kpl)		97	49 kpl, á 5 h 45 htpv 0,20 htv

*) Nikotiinikorvaushoitovalmisteiden vaatimustenmukaisuus tarkastetaan samalla kertaa.

**ITÄ-SAVON YMPÄRISTÖTERVEYDEN-
HUOLLON ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO-
LAIN VALVONTASUUNNITELMA VUO-
DELLE 2023**

1. JOHDANTO

Suunnitelma koskee eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkintäpalveluiden järjestämistä Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon alueella vuonna 2023. Toiminta kattaa eläinlääkintähuollon Savonlinnan, Enonkosken, Rantasalmen, Sulkavan, Puumalan ja Juvan alueella. Suunnitelman laadinnassa on noudatettu Ruokaviraston valtakunnallista ohjelmaa.

Suunnitelmasta säädetään Eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) ja Valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

Maa- ja metsätalousministeriössä on meneillään eläinsuojelulain kokonaisuudistus. Tavoitteena on ollut saattaa osittain vanhentunut eläinsuojelulaki nykyisen perustuslain vaatimusten mukaiseksi sekä selkeyttää eläinsuojelulainsäädäntöä. Uudistuksen läpivienti on viivästynyt, eikä aikataulusta ole suunnitelmaa kirjoitettaessa varmuutta. Viimeisimmän tiedon mukaan lakiesitys olisi tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle vuoden 2022 aikana.

Lisäksi suuri merkitys eläinten omistajille ja kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestämiselle tulee olemaan parhaillaan valmisteilla olevalla eläinlääkintähuoltolain kokonaisuudistuksella.

Eläinten lääkitsemistä koskevaan lainsäädäntöön on tulossa muutoksia. Suunnitelmaa päivitettäessä lakia lääkitsemislain muuttamiseksi ei ollut vielä annettu. Uudistettavana oleva lainsäädäntö voi muuttaa valvonnan toimeenpanoa jo vuonna 2022.

2. SUUNNITELMAN SISÄLTÖVAATIMUKSET

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

3. RESURSSITARPEEN KARTOITUS

Resurssitarpeen kartoitus perustuu maaseutusihteereiltä saatuihin vuosien 2019-2021 tilastoihin, Ruokaviraston rekistereihin sekä eläinlääkäreiltä saatuihin terveydenhuoltosopimustietoihin, Etelä-Savon maakuntavalmisteluun tehtyihin tila- ja eläinmääräkartoituksiin sekä paikallistuntemukseen. Luvut vastaavat pitkälti vuoden 2022 suunnitelmassa esitettyjä ja ovat vain suuntaa antavia.

Vuonna 2022 tilastojen mukaan Itä-Savon eläinlääkinnän suoritteisiin kirjattiin 2756 hyötyeläin ja 6012 pieneläinkäyntiä. Näistä hyötyeläinpäivystyskäyntejä oli 605 kpl eli 22 % kaikista hyötyeläinkäynneistä (646 kpl / 23 % vuonna 2021) ja pieneläinpäivystyskäyntejä vastaavasti 1041 kpl eli 17 % kaikista pieneläinkäynneistä (916 kpl / 16 % vuonna 2021).

3.1. Eläinlääkäripalvelut

(Numerointi vastaa Ruokaviraston resurssitarpeen kartoituslomakkeen numerointia)

1.1. Tuotantoeläintilojen määrä (arvio; tiedot kerätty eri lähteistä)

1.1.1. Nautatilat 301

1.1.1.1. Lypsykarjatilat 175

1.1.2. Sikatilat 4 ja 8 aitausta

1.1.3. Lammastilat yli 50 lampaan tiloja 15 (pitopaikkatietojen mukaan lampaita ainakin 160 kohteessa)

1.1.4. Vuohitilat 41

1.1.5. Hevostilat; ammattimaisia/laajamittaisia 38 kpl

Yksittäisiä harrastehevosia ja aaseja ei ole tilastoissa. Arviolta alueella on vähintään 100 hevosten pitopaikkaa, joita ei ole rekistereissä.

1.1.6. Siipikarjatilat 200

1.1.6.1. Munintakanalat 7 (alueella n. 120 harrastekanalaa)

1.1.6.2. Broilerikasvattamot 0

1.1.6.3. Kalkkunakasvattamot 1

1.1.6.4. Siitoskasvattamot 1

1.1.6.5. Muut siipikarjayksiköt

1.1.7. Vesiviljelylaitokset 7

1.1.8. Turkistarhat 0

1.1.9. Tarhatun riistan toimintayksiköt 8

1.1.10. Mehiläistarhat 5, harrastetarhaajia väh. 25

1.1.11. Muut tuotantoeläinyksiköt 0

1.1.12 Pysyvä eläintarha/näyttely 0

1.2. Terveystuotosopimusten määrä

1.2.1. Nautatiloja 301

1.2.1.1. Tilat, joilla on terveystuotosopimus noin 160

1.2.1.2. Tilat, jolla on terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa noin 150

1.2.1.3. Terveystuotosopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista nautatiloista 53 %.

Kaikille Naseva-terveystuotoon kuuluvilla nautatiloille tehdään pakollinen käynti vähintään kerran vuodessa. Viljelijöille maksettavan eläinten hyvinvoinnin tuen perusehtona on eläinlääkärin kanssa solmittu terveystuotosopimus (valtioneuvoston asetus 122/2012). Kunnan on järjestettävä alueellaan terveystuotopalvelut eläinlääkintähuoltolain (765/2009) perusteella. Tukiehdot

muuttuivat toukokuussa 2012, jonka myötä terveydenhuoltosopimuksen solmi-
neiden tilojen määrä kasvoi.

1.2.2. Sikatiloja, isoja 4 + 8 aitausta

1.2.2.1. Tilat, joilla on terveydenhuoltosopimus 4

1.2.2.2. Tilat, jolla on terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin
kanssa 4

1.2.2.3. Terveydenhuoltosopimuksen omaavien tilojen prosentti-
osuus kaikista sikatiloista 100 %.

Sikatilallisella tulee olla voimassa oleva terveydenhuoltosopimus eläinlääkärin
kanssa voidakseen tehdä yhteistyötä lihatalojen (porsasvälitys, lihantuotanto)
kanssa. Sikava-terveydenhuoltoon kuuluville sikatiloille tehdään pakollinen
käynti vähintään 3 kuukauden välein.

1.2.3. Siipikarjatilaja 8, pitopaikkoja arviolta 128

1.2.3.1. Tilat, joilla on terveydenhuoltosopimus 0

1.2.3.3. Terveydenhuoltosopimuksen omaavien tilojen prosentti-
osuus kaikista siipikarjatilajoista 0

Kaikki siipikarjatilat kuuluvat pakollisen salmonellavalvonnan piiriin. Näillä tiloilla
käydään vähintään kerran vuodessa viranomaiskäynnillä eläinlääkärin toi-
mesta. Terveydenhuoltojärjestelmä siipikarjatilajoille on valtakunnallisesti vielä
suunnitteilla.

1.3. Tuotantoeläinten määrä (arvio)

1.3.1. Naudat 20 000

1.3.2. Siat 3200

1.3.3. Lampaat arvio 2200

1.3.4. Vuohet arvio 50

1.3.5. Hevoset (Tiken tiedossa = maatiloilla todellisuudessa enemmän) 550

1.3.6. Siipikarja 160 000

1.3.7. Turkiseläimet noin ?

1.3.8. Tarhattu riista 200

1.3.9. Porot 4

1.3.10. Muut tuotantoeläimet 0

1.4. Väestömäärä 47 500, asukastiheys 5,7 as/km² (8,4 as/maakm²)

1.4.1. Lemmikkieläinten määrä (arvio 1/8 asukasta) 5940.

Vuonna 2021 tilastojen mukaan Itä-Savon eläinlääkinnän suoritteisiin kirjattiin
6012 pieneläinkäyntiä. Perusterve pieneläin käytetään vastaanotolla pakollisilla
rokotuksilla noin kerran kolmessa vuodessa. Suomessa rekisteröidään vuosit-
tain noin 50 000 uutta puhdasrotuista koira. Suomessa arvioidaan olevan noin
600 000 puhdasrotuista koira. Maaseutuvoittoisella Itä-Savon alueella on run-
saasti myös sekarotuisia koira. Kissojen lukumäärää ei tiedetä, mutta valtakun-
nallisesti kissoja arvioidaan olevan enemmän kuin koira. Väestöpohjaan suh-
teutettuna Ruokaviraston laskentaohjeen mukaisesti alueella arvioidaan olevan
noin 5940 pieneläintiä (kissa tai koira). Lisäksi alueella on muita pieneläimiä
lemmikkeinä (jyrsijät, matelijat, kanit, häkkilinnut, akvaariokalat).

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan tulee järjestää alueellaan peruseläinlääkintäpalvelut myös lemmikkieläimille, jos palvelua ei muutoin ole saatavilla. Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkärin apua kaikille kotieläimille kaikkina vuorokaudenaikoina (Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009, § 13). Nämä palvelut tulee olla palveluiden käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioiden (§ 14).

1.5. Alueen pinta-ala km²

8295,15 km² (maata 5648,86 km² ja vettä 2648,29 km²)

1.6. Yksityinen palveluntarjonta

1.6.1. Hyötyeläinpraktiikassa.

Alueella on yksittäisiä maatiloja, joilla on terveydenhuoltosopimus yksityisen palveluntarjoajan kanssa. Yksityiset eläinlääkärit eivät pysty hoitamaan akuutteja tapauksia, päivittäistä peruspraktiikkaa eivätkä osallistu päivystyksiin (ilta, yö, viikonloput, juhlapyhät).

1.6.2. Hevospraktiikassa

Alueella ei ole hevosiin erikoistunutta yksityistä praktikkoeläinlääkäriä. Erityisosaamista vaativia toimenpiteitä varten hevoset kuljetetaan yksityisille hevosklinikoille alueen ulkopuolelle. Yksityinen hevospraktikko tekee jonkun verran tallikäyntejä alueella.

1.6.3. Muussa praktiikassa.

Savonlinnassa on kaksi pieneläinklinikkaa. Yksityiset klinikoilla ei ole toistaiseksi ollut halukkuutta osallistua ilta-, yö- eikä juhlapyhäpäivystyksiin.

3.2. Valvontaresurssit

(Numerointi vastaa Ruokaviraston resurssitarpeen kartoituslomakkeen numerointia)

2.1. Eläinten terveyden valvonta

2.1.1. Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat

2.1.1.1. Maedi-Visna 15 lammastilaa.

Kaikki lammas- ja vuohitilat voivat liittyä vapaaehtoiseen maedi-visna-ohjelmaan. Verinäytteenotto on suoritettava virkaeläinlääkärin toimesta keskimäärin kerran vuodessa. Verinäyte otetaan jokaiselta yli 1 vuotiaalta eläimeltä (verinäytteitä otetaan vuosittain keskimäärin noin 1 000 kpl).

2.1.1.2. Scrapie 15 lammastilaa.

Scrapietarkastus tehdään valvontaohjelmaan kuuluville tiloille kerran vuodessa. HUOM! MaediVisna ja Scrapie -valvonta muuttuu vuoden 2014 alusta eläintautilain muutoksen myötä vapaaehtoiseksi terveystarkastusohjelmaksi.

2.1.1.3. Broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelma 1 tila.

2.1.1.4. Kanojen salmonellavalvontaohjelma 8 tilaa. Pakollinen virkaeläinlääkärin käynti kerran vuodessa.

2.1.1.5. Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma 0

2.1.1.6. Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet.

Kalanviljelylaitosten BKD ohjelma sekä luonnonravintolammikkojen valvonta. Alueella on 7 kalanviljelylaitosta, joilla käydään BKD valvontaohjelman mukaisesti vähintään kerran vuodessa. Luonnonravintolammikkotoimijoita on alueella noin 11, kyseiset kohteet tarkastetaan vähintään neljän vuoden välein.

HUOM! BKD -valvonta muuttuu vuoden 2014 alusta eläintautilain muutoksen myötä vapaaehtoiseksi terveystarkkailuohjelmaksi.

Näytteenotot terveystarkkailuohjelmiin kuuluvilta tiloilta tekee pääsääntöisesti alueen kunnaneläinlääkärit.

2.1.4. Sivutuotevalvonta

2.1.4.1. Haaskat 1.

2.1.4.1.1. Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat 1.

2.1.4.1.2. Ilmoitetut haaskat: lyhytaikaisia, vaihtelee, ka. 4 kpl/vuosi.

2.1.4.2. Sivutuotealan laitokset 2 kpl (hyödyntää sivutuotteita)

2.1.4.3. Sivutuotteita tuottavia laitoksia/valvottavia toimijoita

-kala-alan laitoksia 13

-liha-ala 1

-munapakkaamot 3

-tilateurastamo 1

2.1.4.4. Hautausilmoitukset (vuoden 2012 alusta saakka hautausilmoituksia ei ole tarvinnut toimittaa eläinlääkärille). Sivutuotteiden hautaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä on kuitenkin jouduttu valvomaan.

Eläintautilain nojalla annetun sivutuoteasetuksen (1192/2011) mukaan kunnaneläinlääkärin tulee valvoa alueellaan asetuksessa tarkemmin määritetyjä toimintoja. Sivutuotevalvontaan kuuluu mm. kuolleiden eläinten hävityksen valvonta, liha- ja kalalaitosten eläinperäisten jätteiden hävittämisen valvonta ja sivutuotelaitosten valvonta (mm. biokaasulaitos). Sivutuotevalvonta edellyttää laaja-alaista säädösten tuntemusta.

2.2. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

2.2.1. Ilmoituksenvaraiset kohteet

(listassa ilmoituksen tehneet, todellinen määrä kenneleiden ja hevostallien osalta huomattavasti suurempi)

2.2.1.1. Kennelit 11

2.2.1.2. Hevostallit 38

2.2.1.3. Riistanhoidolliset tarhat 8

2.2.1.4. Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat 1

2.2.1.5. Eläinkaupat 1 (eläviä eläimiä myynnissä)

2.2.1.6. Eläinhoitolat 7

2.2.1.7. Muut (kotieläinpiha) 0

Ilmoituksenvaraiset kohteet tulisi tarkistaa kerran vuodessa. Eläinten hyvinvoinnin valvontaan kuuluu myös tuotantoeläinten ja lemmikkieläinten pito-olosuhteiden, hoidon ja käsittelyn valvonta. Eläinten hyvinvoinnin valvontaan kuuluu myös ilmoitusten perusteella tehtävät eläinsuojelutarkastukset. Eläinten hyvinvoinnin valvonta kuuluu pääsääntöisesti virka-aikana valvontaeläinlääkärin tehtäväksi. Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin kiireelliset eläinsuojelutapaukset hoidetaan päivystävän praktikon toimesta.

2.3. Muu valvonta

2.3.1 Laitosvalvonta on kuvattu tarkemmin elintarvikevalvonnan osiossa

2.3.2 Maitohygieniatarkastukset alkutuotantoasetuksen mukaan on kuvattu tarkemmin elintarvikevalvonnan osiossa. Yleisesti alkutuotantoasetuksen mukaan tilat on tarkastettava kerran viidessä vuodessa, tarvittaessa riskiperusteisesti useammin

2.3.3. Rakennuslupalausunnot. Valvonta-, kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja tai terveystarkastuksen johtaja antaa tarvittavat rakennuslupalausunnot. Vuoden 2020 aikana on annettu lausunto viidestä rakennuskohteesta

2.3.4. Riistan lihantarkastus. Kunnaneläinlääkärit eivät voi enää tehdä riistan lihantarkastustoimenpiteitä lahtivajoissa syyskuun 2013 jälkeen.

2.3.5. Ruokaviraston kansallisen vierasainevalvontaohjelman mukainen näytteenotto. Valvontaviranomaiselle tulee Ruokavirastosta määräykset ottaa näytteet maito-, kala- ja hunajatuotantotiloilta. Lisäksi näytteeksi voidaan joutua ottamaan rehunäytteitä, verta tai virtsaa. Vuonna 2021 valvontaviranomainen on tehnyt yhteensä yhdeksän vierasainevalvontanäytteenottoon liittyvää käyntiä.

Muut virkatehtävät:

Valvontaeläinlääkärin tehtävänä on toimia tilatason näytteenottajana ns. antibioottivahinko tapauksissa, jolloin lypsykarjatilalta on päätynyt meijeriin antibioottijäämiä sisältävää raakamaitoa.

Eläinten tuonti- ja vienti tilanteissa virkaeläinlääkärin tehtävänä on tarvittaessa tarkastaa eläimen tai eläinperäisen tuotteen terveys ja täyttää asianmukainen vientitodistus (ns. Traces järjestelmä).

3.3. Henkilöresurssit ja yhteenveto resurssien riittävydestä

Eläinlääkintähuollon käytettävissä olevat henkilöresurssit (arvio käytettävissä olevien kokonaisresurssien käytöstä vuonna 2023) henkilötyöpäivää (htpv) ja henkilötyövuotta (htv) on esitetty alla.

Eläinlääkärit	htpv	htv
Eläinten terveyden valvonta	220	1,0
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	550	2,5
Eläinlääkäripalvelut	1730	7,6
Elintarvikevalvonta *)	30	0,3
Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	20	0,1
Eläinlääkäriresurssit yhteensä	2550	11,6
(9 praktikkoa, 2,5 valvontael)		

*) Elintarvikevalvonta sisältää: maidontuotantotilojen tuotantohygieniset tarkastukset, teurastamoiden ja leikkaamoiden valvonnan ja lihan tarkastuksen, riistan lihan tarkastuksen, munapakkaamoiden valvonnan sekä muita mahdollisia elintarvikevalvontaan liittyviä tehtäviä ja tämä työpanos on liitetty osaksi elintarvikevalvontaa.

Muut kuin eläinlääkärit	htpv	htv
Terveysvalvonnan johtaja	90	0,4
Klinikkaeläintenhoitaja	880	4,0
Välinehuolto, siivous ym.	110	0,5
Sihteeri-/toimistopalvelut	110	0,5
Muut kuin eläinlääkäriresurssit yhteensä	1190	5,4

1 htv = 220 htp

Itä-Savon on tällä hetkellä 10 praktikkoeläinlääkäri virkaa. Lisäksi eläinlääkinnässä on kaksi valvontaeläinlääkäri virkaa. Myös terveysterveystalon johtaja tekee hallintoon liittyviä eläinlääkintähuollon tehtäviä. Sekä itäisellä yhteisvastaanotolla että Juvan vastaanotolla on käytettävissä klinikkaeläinhoitajaresursseja sekä klinikkaeläinhoitajaopiskelijat oppisopimuksella. Avustavan henkilöstön olemassaolo vähentää eläinlääkäriin työn kuormittavuutta keventämällä huomattavasti ajanvaraustyötä, puhelinpäivystystä, välinehuoltoa, lääkewaraston ylläpitoa sekä edesauttaa toimenpiteiden sujuvuutta. Eläinlääkinnän ulkopuoliset resurssit sisältävät pääasiassa henkilöstöhallinnon, vastaanottojen siivoukset ja välinehuoltoa.

Praktiikkatyöhön käytettävät eläinlääkäriresurssit Itä-Savon ovat normaalitilanteessa (=kaikki viranhaltijat ovat töissä) tarpeeseen nähden kohtuulliset. Viime vuosina tilanne on normalisoitunut. Sijaisten rekrytointiin on viime vuosina käytetty resursseja ja sijaistilanne onkin joiltain osin korjautunut. Työssä jaksamisen varmistamiseksi lomien ja vapaapäivien on pystytty pitämään säännöllisesti. Henkilöstön vaihtuvuus ja sijaisten opastus kuormittavat osaltaan vakituisia eläinlääkäreitä. Työyhteisössä vallitsee kuitenkin hyvä yhteishenki, joka osaltaan parantaa asiakaspalvelun laatua.

Yksityisiä palveluntarjoajia ei läntisellä alueella ole, itäisellä alueella on kaksi yksityistä pieneläinvastaanottoa. Yksityisellä vastaanotolla ei ole ilta-, yö- tai viikonloppupäivystystä. Täten pieneläimiä hoidetaan kunnaneläinlääkärien vastaanotolla käytettävissä olevin resurssein.

Vuoden 2012 alusta yksikössä on työskennellyt erillinen valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri virka on poistanut kunnaneläinlääkärien omien asiakkaiden valvonnasta koituvaa jääviysongelmaa. Vuoden 2018 alkupuolelta yksikössä on ollut käytettävissä kahden valvontaeläinlääkäri resurssi, mikä edesauttaa eläinten hyvinvoinnin valvontaa, mutta myös työturvallisuutta sekä työssä jaksamista. Vuoden 2022 aikana valvontaeläinlääkärit tekivät noin 280 eläinsuojelutarkastusta. Lisäksi aiemmin on ollut voimassa yhteistyösopimukset Mikkelin seudun sekä Keski-Savon ympäristötoimen kanssa valvontaeläinlääkärien yhteistyön mahdollistamiseksi, nyt sopimukset ovat päivitystarpeessa.

4. SELVITYS ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUIDEN JA VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

4.1. Peruseläinlääkintäpalvelut

Peruseläinlääkintäpalveluihin sisältyy perustason terveyden- ja sairaanhoito, neuvonta, akuuttien sairastapausten hoito, terveydenhuoltosuunnitelmien laatiminen ja ennaltaehkäisevä tautivalvonta myös muissa kuin vaarallisissa ja helposti tarttuvissa eläintaudeissa sekä säännöllinen eläintautitilanteen kartoitus-toiminta (erilaiset näytteenotot esim. salmonellanäytteet, verinäytteet ja kliiniset tutkimukset).

Kunnan velvollisuus on järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut kotieläimille (765/2009, 7§). Oheiset määritelmät eläinlääkintähuoltolaista (765/2009, 3§):

Kotieläin=kesy eläin, jota ihminen pitää ja hoitaa hyödyn, seuran tai harrastuksen vuoksi. Peruseläinlääkäripalvelu=eläinlääkäripalvelu, jota annetaan eläinlääketieteellisen yleistutkimuksen tai kliinisen tutkimuksen perusteella eläinten-pitopaikoissa tai tavanomaisissa eläinlääkärin vastaanottotiloissa.

Eläinlääkäripalvelu=eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkäriavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkäriavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista.

Itä-Savon ympäristöterveydenhuollon alueella on varattu peruseläinlääkäripalveluihin yhdeksän kunnaneläinlääkärin virkaa. Kunnaneläinlääkärien vastaanotot sijaitsevat Juvalla, Puumalassa, Rantasalmella, Savonlinnassa ja Sulkavalla. Ympäristöterveydenhuolto tarjoaa eläinten omistajille eläinlääkintähuoltolain mukaisen terveyden- ja sairaudenhoidon sekä ympärivuorokautisen lakisääteisen päivystyksen. Eläinlääkäripäivystys on järjestetty kahdessa päivystyspiirissä: Itäisessä (Enonkoski ja Savonlinna) ja läntisessä (Juva, Puumala, Rantasalmi ja Sulkava). Yhtä aikaa alueella päivystää kaksi eläinlääkäriä, yhteistyötä päivystäjien kesken tehdään tarvittaessa. Alueen maantieteellinen hajanaisuus vesistöineen ja saarineen vaikuttaa eläinlääkäriavun antamisen nopeuteen. Pieneläinten päivystysaikainen hoito (takapäivystyksenä) on selvityksen alla. Itä-Savon kunnaneläinlääkäreiden kanta on, että pieneläimet eivät tällä hetkellä rasita päivystystyössä liikaa. Vakavissa sairastapauksissa eläimet saavat ensiapua ja sen jälkeen ne ohjataan eteenpäin päivystäviin eläinsairaaloihin alueen ulkopuolelle. Järvialueella on paljon loma-asutusta sekä sen myötä loma-asukkaiden lemmikkejä, akuutit lemmikkien sairastapaukset lisäävät loma-aikoina jonkin verran eläinlääkäreiden työtä etenkin päivystysaikaan.

Eläinlääkintähuoltolakiin on kirjattu velvoite järjestää keskitetty palvelu päivystysalueen yhteydenottoja varten (765/2009,13§). Keskitetty puhelinjärjestelmä on otettu käyttöön 2020 ja organisaatiomuutoksen seurauksena järjestelmäpäivitys tapahtui vuodenvaihteessa 2022-23. Eläinlääkäreiden päivä- ja päivystysajan yhteystiedot löytyvät Savonlinnan www-sivuilta.

4.2. Valvontatyö

4.2.1. Eläintautivalvonta

Virkaeläinlääkäriin velvollisuuksia kunnassa ovat eläintautilainsäädäntöön kuuluvat valvontatehtävät ja päätökset. Valtion määräykset valvontatehtävistä tulevat suoraan viranhaltijoille tai kootusti terveysvalvonnanjohtajalle, aluehallintovirasto ohjeistaa myös tarvittaessa. Itä-Savon alueella eläintauteihin liittyvää valvontaa tekevät sekä valvontaeläinlääkäri että kunnaneläinlääkärit.

Eläintaudit jaetaan eläintautilain (441/2013) mukaisesti helposti leviäviin, vaarallisiin, valvottaviin ja muihin eläintauteihin. Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella.

Helposti leviäviä eläintauteja ovat mm. suu- ja sorkkatauti, sinikielitauti, afrikkalainen sikarutto, sikarutto, lintuinfluenssa, Newcastle'n tauti ja useita kalojen helposti leviäviä tauteja.

Vaarallisia eläintauteja ovat mm. nautojen BSE, tuberkuloosi, pernarutto ja raivotauti.

Valvottavia eläintauteja, joista on ilmoitettava välittömästi AVI:n ovat mm. myyräekinokokki, nautojen tarttuva leukoosi, maedivisna, PRRS, kalojen BKD. Valvottavia eläintauteja, joista on ilmoitettava AVI:n kuukausittain ovat mm. salmonellatartunnat, sikojen trikinoosi, mehiläisten esikotelomätä.

Muita tarttuvia eläintauteja, joista on ilmoitettava välittömästi on listassa 38 (mm. rapurutto, Q-kuume, ritinärutto, hirviekokinokki).

Muita tarttuvia eläintauteja, joista on ilmoitettava kuukausittain on listassa 65 (mm. botulismi, listerioosi, pälvisilisa, toksoplasmoosi, EHEC tartunta, punatauti, corona-virusripuli, kapi, sikaruusu, pääntauti, kissarutto, koiran penikka-tauti).

Välittömästi muille terveysviranomaisille ilmoitettavia **zoonooseja** listassa on 17 (mm. EHEC, hirvieläinten tuberkuloosi, lintuinfluenssa, pernarutto, raivotauti, jänisrutto).

Maantieteellinen sijainti itäisessä Suomessa tulee ottaa huomioon **zoonoottisten tautien** vastustamisessa. Yhteistyötä ja ohjeistusta humanipuolen kanssa tulee kehittää jatkossa, mm. raivotauti eli rabies on aina 100 % tappava tauti ja vuonna 2011 Venäjän Karjalassa on viimeksi todettu raivotautia lypsylehmässä. Villieläinten liikkuminen valtakunnan rajan yli sekä lemmikkieläinten matkustaminen sekä laitton maahantuonti muodostavat jatkuvan riskin myös meidän alueellamme.

Säännöllistä eläintautivalvontaa ovat mm. lampaiden ja vuohien maedi-visna ja scrapietarkastukset ja -näytteenotot, mehiläisten esikotelomätävalvonta, kalojen BKD ja IHN valvonta- ja näytteenotot sekä salmonellavalvonta näytteenottoineen. Muiden uhkaavien vaarallisten eläintautien, kuten lintuinfluenssan osalta noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä. Eläintautivalvonta on jaettu kunnaneläinlääkäreiden ja valvontaeläinlääkäriin kesken siten, että käytännön näytteenotto- ja tilatoimenpiteet kuuluvat kunnaneläinlääkäreille, valvontaeläinlääkäri avustaa tarvittaessa.

Tarvittaessa eläintautitapauksissa suoritetaan saneeraustoimenpiteitä, huolehditaan mahdollisten rajoittavien määräysten ja toimenpidemääräysten antamisesta sekä tiedottamisesta aluehallintoviraston ja/tai Eviran ohjauksessa. Tautitapauksissa käytännön toimenpiteitä suorittavat kunnaneläinlääkärit, valvontaeläinlääkäri toimii lähinnä tilanteen koordinaattorina ja mahdollisessa epidemiologisessa selvitystyössä. Eläintautivalvontaan liittyen kunnaneläinlääkärit tekevät myös eläinten vienti- ja tuontitarkastuksia (TRACES) sekä muita näytteenottoja liittyen mm. eläinnäyttelyihin, myyntitilanteisiin ja siittola- tai keinosiemennystoimintaan. Valvontaeläinlääkäri huolehtii laittomasti maahan tuotujen eläinten palauttamista / lopettamista koskevien päätösten tekemisestä.

Eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi eläinperäisen jätteen käsittelystä annettu ns. sivutuoteasetus velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen valvomaan jätteiden oikeaa käsittelyä ja loppusijoitusta. Sivutuotevalvonta kuuluu Itä-Savon ympäristöterveydenhuollossa pääasiassa valvontaeläinlääkärille. Toistaiseksi eläinperäisen jätteen käsittelyä valvotaan lähinnä ilmoitusten (ilmoitukset kotieläinten hautaamisesta ja haaskoista yms.) perusteella. Sivutuoteasioissa annetaan myös neuvontaa kysymysten ja havaintojen perusteella. Tulevaisuudessa on tarkoitus käyttää jonkin verran resursseja myös ennaltaehkäisevään tiedottamiseen esim. sivutuotteiden haaskakäytöstä.

Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa on otettu huomioon myös eläintaudeista aiheutuvat mahdolliset normaaliolojen häiriö-, erityis- ja poikkeustilanteet.

4.2.2. Eläinsuojeluvalvonta

Viranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä kohdellaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti. Kunnissa toimivia eläinsuojeluviranomaisia ovat valvontaeläinlääkärit, kunnaneläinlääkärit, terveystarkastajat ja poliisi. Itä-Savossa eläinsuojelutehtäviä hoitavat pääasiallisesti valvontaeläinlääkärit, joiden työtehtävät painottuvat vahvasti eläinsuojeluvalvontaan. Valvonnassa pyritään tasa- puolisuuteen ja tehokuuteen. Päivystysaikana ja valvontaeläinlääkärin poissa ollessa myös kunnaneläinlääkärit suorittavat akuutteja eläinsuojeluvalvontatehtäviä. Kunnaneläinlääkärit ilmoittavat valvontaeläinlääkärille havaitessaan praktiikkatyössään eläinsuojelullisia epäkohtia tai saadessaan ilmoituksia epäillyistä eläinsuojelulainsäädännön rikkomuksista.

Tarkastuksia suoritetaan pääasiallisesti silloin, kun on aihetta epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan, käytetään tai kuljetetaan säädösten vastaisesti (Eläinsuojelulaki, Eläinsuojeluasetus). Viranomaisella on epäilyn perusteella oikeus tarkastaa eläin ja sen pitopaikka sekä eläimen pitoon ja hoitoon liittyvät välineet, ruoka- ja juoma. Epäilyn perusteella tarkastuksia suoritetaan myös kotirauhan piirissä. Tarkastukset pyritään suorittamaan aina ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksilla annetaan neuvontaa ja ohjausta eläinten hoidossa. Havaittaessa eläinsuojelulainsäädäntöä rikotun, annetaan tarkastuksilla hallintopäätöksellä määräyksiä tai kieltoja ja ryhdytään tarvittaessa myös eläinsuojelulain 44 §:n

edellyttämiin kiiretoimenpiteisiin. Kiiretoimenpiteeseen ryhdytään eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvaa ammattimaista tai muutoin laajamittaista eläintenpitoa harjoittavia yksiköitä (esim. hevostallit, kennelit, eläinkaupat ja pieneläinlaitokset) pyritään tarkastamaan säännöllisesti. Tarkastukset näihin kohteisiin tehdään tyypillisesti ennalta ilmoittaen ja ilman epäilyä. Ilmoituksenvaraisesta toiminnasta rekisteriä pitää yllä paikallinen Aluehallintovirasto, joka on velvollinen ilmoittamaan valvontayksikölle sen alueella harjoitettavasta laajamittaisesta tai ammattimaisesta eläintenpidosta.

Valvontaeläinlääkäri suorittaa tarkastuksia pääasiallisesti parityönä toisen valvontaeläinlääkärin kanssa tai Itä-Savon kunnaneläinlääkärin tai terveystarkastajan kanssa. Tarkastukselle pyydetään tarvittaessa virka-apua poliisilta. Virkaavun pyytämisen perusteena on epäily tarkastuksen suorittamisen estämisestä tai väkivallan uhasta tai tarve rikkoa lukkoja tai muutoin mennä kotirauhan piiriin omistajan poissa ollessa (esim. huoltoyhtiön avaimilla). Vaikeiden eläinsojelu tapauksien hoitoon voidaan pyytää myös Aluehallintoviraston apua. Poliisia ja syyttäjiä avustetaan pyydettyä eläinsojelu tapauksien tutkimisessa ja oikeudenkäynneissä. Kunnaneläinlääkärit tekevät yksittäisiä eläinsojelu tarkastuksia alueillaan valvontaeläinlääkärin poissa ollessa tai tilapäisesti ylikuormittuessa sekä tarvittaessa virka-ajan ulkopuolella päivystysluontoisesti kiireellisissä tapauksissa. Valvontaeläinlääkäri tekee yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Seuraavien vuosien tavoitteena on yhteistyön kehittäminen edelleen käytettävissä olevien resurssien mukaisesti.

Vuonna 2022 valvontaeläinlääkärit tekivät tarkastuskäyntejä yhteensä 284 kpl, joista suurin osa eläinsojelu, 10 eläinkuljetusvälineentarkastusta, neljä hevostallien lääkekirjanpidontarkastusta, yksi nautatilan lääkekirjanpidontarkastus ja eläinsojelu lain 44 §:n mukaisia kiireellisiä toimenpiteitä yhteensä 15 tapusta.

Paikallisten eläinsojelu yhdistyksen ja poliisin kanssa on luotu toimiva yhteistyöverkosto. Yhteistyötä tehdään myös mm. sosiaaliviranomaisten ja ELY-keskuksen tarkastajien kanssa. Lähiajan tavoitteena parantaa yhteistyötä myös esimerkiksi paloviranomaisten ja rakennusvalvonnan kanssa. Viranomaisten lisäksi yhteistyökuvioita kehitetään mm. maatilojen lomituspalveluita hoitavien tahojen ja ihmisten mielenterveyttä hoitavien tahojen kanssa. Ennaltaehkäisevään eläinsojelu työhön ja koulutukseen käytetään myös resursseja tarpeen ja ajan mukaan.

Eläinsojelu lakiin kuuluvana kunnan velvollisuutena on myös löytöeläinten säilytys viidentoista vuorokauden ajan. Itä-Savon alueen löytöeläinten säilytyspaikkojen yhteystiedot löytyvät ympäristöterveydenhuollon kotisivuilta. Eläinsojelu lain perusteella omistajilta väliaikaisesti huostaan otettujen lemmikkien hoito järjestetään eri yhteistyökumppaneiden kanssa, joihin lukeutuvat mm. paikalliset löytöeläinlaitokset sekä eläinsojelu yhdistykset.

4.2.3. Muu valvonta

Kunnaneläinlääkärit tekevät pääosan Itä-Savon alueen maidontuotantotilojen säännöllisistä, elintarvikelainsäädännön mukaisista tuotantohygieenisistä tarkastuksista 3-5 vuoden välein, tarvittaessa tiheämmin. Muuta alkutuotannon valvontaa tehdään lähinnä liittyen epäilyyn perustuvaan eläinsuojeluvantoon.

Lihantarkastuksesta vastaavat Ruokaviraston hyväksymät kunnaneläinlääkärit palkkioperusteisesti. Itä-Savon alueella ei toimi tällä hetkellä yhtään pienteurastamo. Lihantarkastusta suoritetaan tarvittaessa myös riistan loppunteurastukseen hyväksytyissä lahtivajoissa. Lahtivajojen ilmoitusten vastaanotosta vastaa terveystarkastajat. Itä-Savon alueella oli yksi ilmoitettu lahtivaja joulukuussa 2022.

4.2.4. Valmiuseläinlääkärijärjestelmä

Valmiuseläinlääkärijärjestelmän mukaisesti alueellisesti AVI kouluttaa osan eläinlääkäreistä ”nopean toiminnan joukoksi”, joka pystyy nopeasti ryhtymään toimenpiteisiin vaarallisen ja helposti leviävän eläintaudin uhkatilanteissa oman lääninsä alueella. Nimetyt valmiuseläinlääkärit toimivat aluehallintoviraston ohjauksessa ja saavat asiassa säännöllistä koulutusta useita kertoja vuodessa. Itä-Savon alueella tuetaan valmiuseläinlääkäritoimintaa ja pyritään siihen, että alueellamme olisi vähintään kaksi valmiuseläinlääkäreitä, myös valvontaeläinlääkäri on tulevaisuudessa mahdollisesti mukana valmiustoiminnassa.

5. MAKSUT

Praktikkoeläinlääkärit perivät käyntimaksut, toimenpidepalkkiot, matkakulut sekä muut hoitotoimenpiteistä aiheutuneet kulut suoraan eläimen omistajalta tai haltijalta. Näiden maksujen suuruus määräytyy kunnallisen eläinlääkäritaksan mukaan.

Itä-Savon eläinlääkintähuolto perii eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) tarkoitettua klinikkamaksua hyväksytyin taksan mukaisesti eläinlääkäreiden vastaanotoilla hoidettavien potilaiden omistajilta tai haltijoilta. Maksun perii vastaanotolla työskentelevä eläinlääkäri. Eläinlääkäri tilittää klinikkamaksut Itä-Savon eläinlääkintähuollolle kuukausittain, siten että edelliseltä kuukaudelta kertyneet klinikkamaksut tilitetään seuraavan kuukauden viidenteentoista päivään mennessä. Kunta huolehtii arvonlisäveron suorittamisesta valtiolle.

Muusta toiminnasta (mm. maitotilojen uusintatarkastukset) laskutetaan hyväksytyin maksutaksan mukaisesti.

6. ELÄINLÄÄKÄREIDEN KOULUTUSSUUNNITELMA

Potilasaines vaihtelee Itä-Savon eri kuntien alueilla melko paljon. Eläinlääkäreillä on sen vuoksi erityisosaamista tietyillä työn osa-alueilla. Osaamisen säilyttäminen Itä-Savossa on tärkeää, jotta vaativa ja laaja potilaskirjo pystytään hoitamaan riittävän hyvin. Praktikkoeläinlääkäreille on järjestettävä mahdollisuus päästä vuosittain koulutuksiin osaamisen ylläpitämiseksi. Koulutuksiin osallistumisella on myös tärkeä rooli eläinlääkäreiden jaksamisessa. Valvontaeläinlääkäri tarvitsee koulutusta eläinten hyvinvointiin liittyvissä asioissa, alkutuotannon hygieniassa, työnkuvaan liittyvissä ihmissuhdeasioissa (vaikeat asiakkaat eri elämäntilanteissa) sekä hallinnollisten menettelyiden osaamisessa.

Eläinlääkäreiden koulutukseen osallistumista tuetaan työnantajan toimesta. Koulutuskustannuksia maksetaan ympäristöterveydenhuollon talouden sallimissa rajoissa, toki myös omakustanteisesti on mahdollista osallistua koulutuksiin. Sijaisjärjestelyt hoidetaan pääosin Itä-Savon muiden praktikoiden toimesta, mikäli se on mahdollista. Ulkopuolisia sijaisia käytetään talouden sallimissa rajoissa. Mahdollisuus jatkokouluttautumiselle pyritään järjestämään jokaiselle eläinlääkärille vuosittain. Alueella on pidetty lähiopetustilaisuuksia, jolloin kouluttaja on saapunut eläinlääkäriryhmän luo.

Myös Ruokaviraston ja ministeriön järjestämiin koulutuksiin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan, AVI:n järjestämät läänineläinlääkärin työkokoukset 1-2 kertaa vuodessa ovat ammattitaidon ylläpidon kannalta pakollisia. Osa valvontaeläinlääkärin koulutuksen kustannuksista laskutetaan valtiolta (valtion tehtäviin liittyvät koulutukset). Valvontaeläinlääkäri pyrkii hankkimaan työssään tarvitsemaansa osaamista työnsä alkuvaiheessa erityisen paljon. Kaikkien halukkaiden eläinlääkäreiden osallistuminen Eläinlääkäripäiville joulukuussa pyritään turvaamaan käyttämällä ulkopuolisia sijaisia.

Suuntaa antava koulutussuunnitelma löytyy yksikön Y-aseman koulutuskansiosista. Koulutussuunnitelman ulkopuolelta lisäksi tulevat vuoden aikana järjestettävät erikoiskoulutukset, joista koulutussuunnitelmaa laadittaessa ei ole vielä tietoa. Minimitavoitteena on vähintään viisi koulutuspäivää / henkilö, hyvänä tasona voidaan pitää kahdeksaa päivää / henkilö.

7. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2023

Vuoden 2023 eläinlääkintähuollon painopistealueiksi kuntien osalta on valtakunnallisessa ohjelmassa mainittu pandemiavalmiuden kehittäminen koronapandemian oppien perusteella, EU:n eläinterveys säännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön toimeenpano, eläinten hyvinvointilain ja eläinlääkintähuoltolain mahdollinen toimeenpano, vuoden 2020 salmonellapainopisteiden jatkaminen, kuolleiden tuotantoeläimien hautaamisen valvonta ja mahdolliset aluehallintovirastokohtaiset painopisteet. Aluehallintovirastokohtaisista painopisteistä ei ole kuntiin tullut tietoa.

Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmaa päivitetään vuoden 2023 aikana. Päivittämisessä huomioidaan myös pandemiavalmiuden kehittäminen sekä koronapandemian opit.

EU:n eläinterveyssäännösten ja muun eläntätilainsäädännön toimeenpano ei edellyttäne merkittäviä käytännön toimenpiteitä. Asiaan liittyviin koulutuksiin samoin kuin eläinten lääkitsemistä koskevia lainsäädäntömuutoksia koskeviin ja mahdollisiin eläinten hyvinvointilain voimaantumiseen liittyviin koulutuksiin tulee osallistuminen tulevaisuudessa.

Kuolleiden tuotantoeläimien hautaamisen valvontaa tullaan suorittamaan vuoden 2023 aikana Ruokaviraston riskiperusteisesti valitsemissa eläintenpitopaikoissa.

Edellisten lisäksi osallistutaan mahdollisiin avi-kohtaisiin hankkeisiin, mikäli hankkeet toteutuvat ja se ovat sellaisia, että niihin voivat myös kunnat kohtuudella osallistua.

Myös uusi eläinlääkintähuoltolaki ja eläinten hyvinvointilain toimeenpano tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2023 aikana. Uusien lainsäädäntöjen ohjeistus, koulutus ja käyttöönotto edellyttää vuoden 2023 aikana paljon Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja kuntien panostusta.

Lisäksi ympäristöterveydenhuollon uudelleenorganisoinnin mukanaan tuoma selitys- ja valmistelutyö tulee huomioida resurssien ja sijaistarpeen määrittelyssä sekä yleisesti toiminnan yleissuunnittelussa. Valtakunnallisesti valmisoleva eläinlääkäreiden palkkausjärjestelmän muutos saattaa myös aiheuttaa merkittäviä muutoksia eläinlääkäripalvelujen tuotantoon tulevaisuudessa. Muutoksia seurataan tiiviisti

Epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän (ELSU-tietojärjestelmä) ei toteutunut valtakunnallisesti viime vuonna ja tämä aiheuttaa ylimääräistä kirjaamis- ja tilastointityötä eläinsuojelun sektorilla.

8. SEURANTA JA RAPORTOINTI

Alueellinen ympäristöterveydenhuoltojaosto seuraa valvontasuunnitelman toteutumista vuosittain. Seurannassa ja arvioinnissa kiinnitetään huomiota suunnitelmassa esitettyjen painopistealueiden toteutumiseen ja arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta. Valvontasuunnitelma toimitetaan AVlin toimintavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja suunnitelman toteutuksen arviointi toimitetaan AVlin seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.